

MULT ÉS JÖVŐ

* ZSIDÓ MŰVÉSZETI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HAVI FOLYÓIRAT *
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF * XXVIII. ÉVFOLYAM, 1938 NOVEMBER

DR. J. H. HERTZ, A BRIT BIRODALOM CHIEF RABBIJA: A SCOPUS-HEGY ZSIDÓ SZEME

Kedves Patai Doktor! Örömmel vettem az értesítést, hogy a Mult és Jövő legközelebbi számát a jeruzsálemi Héber Egyetem nagy feladatainak szenteli. Szívesen teszek eleget kívánságának, hogy az egyetemi szám tartalmához én is hozzájáruljak. Egyidejűleg elküldöm Önnek beszédeim, üzeneteim és tanulmányaim köteteinek tiszteletpéldányát. Itt foglal helyet a világ zsidóságához intézett üzenetem, melyet a jeruzsálemi Héber Egyetem felavatása alkalmával mondtam el a Scopus-hegyén.

Fokozott érdeklődéssel nézek elébe a Mult és Jövő legközelebbi számának és örülök, hogy ebben az ünnepi számban jelenik meg az én békébe tért Atyámnak arcképe is, akiről Ön, mint héber költőről, a jeruzsálemi Egyetemen tartott előadásaiban is megemlékezett.

Szeretettel köszönti hűséges híve

J. H. HERTZ

A héber egyetem alapítása az örök nép örök városában tündöklő mérföldkövet jelent a szellemi élet történetében. A nép, mely elsőnek tagadta az ökológiai jogát és zászlóra emelte a szellemnek mindenekfölött való felsőbbségét, a nép, mely kétezer esztendő óta ápolja a tanulás hagyományát és magát a tanulást mindig szentségnek tekintette, a nép, mely úttörő munkájával előkészítette a talajt az első tudományos egyetemek számára már ezer évvel ezelőtt, a nép, mely minden népek és nemzetek tudáskertjének őrzőjévé szegődött, — ez a nép a saját maga kertjét ültette a Scopus hegyén.

Az egyetem gyűjti és gyarapítja az emberi tudást, előkészíti és gazdagítja azokat a gondolatokat, amelyek a tapasztalatok kohójában nemzedékeken át megtisztulnak. Kifejti és fejleszti az elveket, melyek az emberiség tudományának alapkövei lettek ősi idők óta. Forradalmak és változások korában, mely gyakran elhamarkodás és ingadozás szülője, az egyetem, mint megingathatatlan sziklavár őrző bástyája a kultura kincseinek, melyek a történelem kikristályosodását jelentik. Az egyetem a szellem állandó értékeinek konzerválásával igazolja, hogy a változás nem mindig egyértelmű a haladással és az újszerűség nem azonos az igazsággal. Az emberi társadalom óráját olykor át kell szerelni, de gyakori vagy erőszakos szétszedése könnyen az egész óramű romlásához vezet. Az egye-

tem megóvja a szellemet az egyoldalúság, a pártosság és esetlegesség botlásaitól és távoltartja tévedések és tévelygések folytonos ismétlődésétől.

A jeruzsálemi Héber Egyetem nem lehet másolata vagy utánzata egy angol, német vagy amerikai főiskolának.

Bizonyos, hogy a jeruzsálemi egyetem a gyakorlati tudományok minden ágában is igyekszik alapvetőt és maradandót alkotni az egész emberiség javára. De kétségtelen, hogy azok az értékek, melyekkel a zsidóság, mint olyan, az emberi szellem szentélyét gyarapította örök idők óta, a héber egyetemnek legfontosabb tényezői. Ezzel párhuzamosan műveli az általános és szaktudományok legkülönbözőbb területeit. Aki kutatni akarja a szépet, jót és magasztosat, melyet a zsidó nép az emberiségnek adott, megtalálja itt a kutatás útját és eszközeit zsidó mesterek irányítása mellett, akik megadják neki a zsidó szemléletet, a zsidó tekintetet, amire oly nagy szükség van napjainkban.

A legenda beszéli, hogy a zsidó Eszterke, mikor férje, a lengyel király elhagyta őt, helyről helyre vándorolt és kereste a szemeit, mondván, hogy nem állhat Isten trónusa elé, míg meg nem találja a szemeit, melyeket nem-zsidó szerelmese elrabolt tőle. Ez az Eszterke a zsidó nép tragédiájának szimbóluma lehet. Mi sem állhatunk a történelem ítélőszéke elé, mi sem találhatjuk meg a zsidó alkotó erő forrásait, még földünkön sem, még héber nyelvünkön sem, ha nem tekinthetünk az életre, hivatására, kötelességeire és problémáira — zsidó szemmel. A jeruzsálemi Héber Egyetemen a zsidó megtalálja a szemeit, elsajátítja a zsidó szemléletet.

A tudósok a nép ápolói; akik életüket a zsidó irodalom és történelem, hit és hagyomány, szellemi kincsek és kulturértékek kutatásának szentelik. Izrael lelkének szentélyévé avatják az Egyetemet, az ősök szép gondolatainak központjává, a civilizáció várává, az igazság és jogszeretet bástyájává. Így újból az egész emberiség anyavárosa lesz Cijón és a Scopus-hegyén táblák írónak nemcsak Izrael, de az egész világ számára.

PROF. HUGÓ BERGMAN, A JERUZSÁLEMI EGYETEM REKTORA: JERUZSÁLEM, A TUDÓS VÁROS

Prof. Bergman (balról), Mr. Finkel (Newyork) és Prof. Frenkel az Einstein-matematikai intézetben. A falon fent Einstein portréja, festette Leonid Pasternak.

Talán közhely, de mégsem szégyen kimondani: az emberiség egysége a szemünk előtt valósul meg. Az ellenállások és veszélyek még igen nagyok, de nem szabad azt sem elfelejteni, milyen hatalmas erők dolgoznak azon, hogy megvalósítsák a bibliai álmot, az emberiség egységét. A népek együttműködése a tudomány terén maga is tekintélyes érv a fejlődés mellett.

Palesztina is belépett azoknak az országoknak a sorába, amelyek részt kérnek a tudományos kutatás terheiből. Két faktor határozza meg ezt a kutatást Palesztinában, a Szentföld történelmi multja és a zsidóság politikai és kulturális törekvései, melyek a jeruzsálemi Héber Egyetem megalapításában találták meg legteljesebb kifejezésüket, új lendítőerőt adva az országbeli tudományos kutatásnak.

Palesztina történelmi multjáról beszélve, a laikus mindenekelőtt a bibliai korra gondol, de az archeológiai kutatások sokkal szélesebb területen ér-

vényesültek. *Az utóbbi években Palesztina a történelemelőtti emlékek egyik legfontosabb lelőhelyévé vált. 1925-ben a Kineret-tónál találtak ősemberi koponyákat, mult évben pedig a Karmel nyugati lejtőjén folytatott ásatások a Paleonthropus Palaestinesis (az úgynevezett Karmelhegyi-ősember) maradványainak megtalálásához vezettek. Ettől függetlenül, a bibliai és a Biblia utáni évezredek, a késői zsidó, a bizánci, a korai arab és a keresztes hadjáratokat követő korok csaknem kimeríthetetlen anyagot nyújtanak a kutatásra. Angol, amerikai, német, olasz expedíciók, a jeruzsálemi Egyetem kutatói kerestek archeológiai emlékeket és egyik sem dolgozott hiába. Nem csoda, hogy Palesztina, ez a kicsi ország, ilyen gazdag forrásokat nyújt az archeológiai kutatás számára, mert hiszen hidat alkotott Kelet és Nyugat, Észak és Dél között, nagy történelmi jelentősége volt minden időkben és ezt a jelentőségét ma is megőrizte.*

A másik ága a tudományos kutatásnak, mely a mai Palesztina, a jeruzsálemi Héber Egyetem köré centralizálódott, természetesen egészen más karakterű. Ez a jövőbe mutat. *Ez a tudomány, akár a járványok leküzdésére irányul, akár vizet keres a puszta mélyén, akár a narancstermés hulladékainak kihasználására törekszik, vagy a Holt-tenger kémiai kincseit akarja kihasználni, mégis mindegyik csak ugyanahhoz a célhoz akar eljutni és ez a cél: több helyet teremteni, növelni az ország befogadóképességét és így könnyíteni a zsidóságra olyan súlyosan nehezítő problémákon.*

Így mutat a történelemelőtti és archeológiai kutatás a multba, a természettudományi és technikai kutatás pedig a jövőbe. A multnak és a jövőnek szervesen össze kell függeni. A jövő embere legyen hozzáfűzve a multhoz, a technika ne tegye az embert gyökértelenné.

Sehol sem lehet jobban érezni, mint Palesztinában, hogy a régi kultúrák csúcsai milyen sokat jelentenek a mai embernek is, és hogy mennyire vigyáznunk kell arra, hogy kapcsolatunk ezzel a multtal meg ne szakadjon. Így a jeruzsálemi Egyetem tudományos életének középpontjában a *szellemtudományok* állanak, melyek keresik az utat a multból a jövőbe, egy új *humanizmus* felé törekedve és keresve az utat, melyet oly sokan keresnek más országokban is. Sehol sem könnyű megtalálni ezt az utat és különösen nem könnyű Palesztinában. *Az antihumanista erők mindenütt magasan hordják a fejüket.* De egy héber közmondás szerint: „A szükségnek felel meg a hér.” Az új humanizmus, mely a mi korunk kríziséből születik, a szükség erejét, a „szent kényszer” erejét fogja magában hordani.

Mi Palesztinában *meg akarunk tenni mindent, ami tőlünk telik, hogy méltóak legyünk ahhoz a helyhez, amelyen alkotó munkánkat folytathatjuk.*

ALBERT EINSTEIN:

A HÉBER EGYETEM A ZSIDÓ MÉLTÓSÁG FORRÁSA

A zsidó nemzeti otthon elképzelhetetlen a szellemi élet és kutatás központja nélkül, csak úgy, mint egy ember fej nélkül. Mert ami a zsidó közösséget életbehívta és életben tartotta, az szellemi és erkölcsi értékek sora, vagy, helyesebben mondva, az állandó küzdelem ezekért az értékekért.

Egyetemünk tetterős támogatása most, a Közép- és Kelet európai összeomlás éveiben, összehasonlíthatatlanul nagyobb fontossággal bír, mint ahogy azt alapításakor sejteni lehetett volna. Ha az egyetem nagyobb anyagi eszközök fölött rendelkezne, úgy az elűzött, kiváló zsidó szellemi munkások egybefogása által egy csapással a kutatás nagyjelentőségű központjává válhatna. El lehetne akkor kerülni, hogy sokan *legértékesebb tehetségeink közül alkalmatlan helyeken elkallódjanak*. Műveltségre éhező ifjúságunknak tudnia kell, hogy *van egy hely, ahol tanulhat anélkül, hogy hívatlan vendégként vagy még ennél is rosszabbul kezeljék. Maga az önbecsülés és méltóság érzése, kell, hogy erőteljesen elősegítse az egyetem fejlődését*. Bízom benne, hogy akadni fognak a világ zsidóságában kellő számban olyan személyiségek, akik helyzetünket világosan felfogják és annak szemébe mernek nézni. És akkor az egyetem nagy jövője biztos...

Prof. Hermann Schapira szobra a jeruzsálemi egyetemen

A NAGY NAP A SCOPUS-HEGYEN

Aki nem állt ott a Scopus-hegyen az Egyetem megnyitásának napján, az sohasem látott igazi zsidó örömet és pompát. Sokan próbálták megrajzolni, megfesteni a megnyitás ünnepségét, de senki sem tudta visszaadni annak a napnak az emelkedettségét, sokrétű és sokszínű külső és belső perspektíváit. Egyik oldalon — *a sivatag* terület el, végtelen egyhangúságban és mégis olyan sokszínűen, és a másik oldalon — „*a felépült Jeruzsálem*“, Dávid várával, tornyaival és kupoláival, olajfaligeteivel és sziklás dombjaival. És a Sivatag és a Város között tízezernyi tömeg szorongott az amfiteátrumban, — és úgy tűnt nekem akkor, hogy ezt a tarka tömeget csak valami csoda tartja fenn ég és föld között.

De nemcsak a Scopus-hegy öltözött díszes pompába ezen a napon, hanem ünnepelt egész Jeruzsálem városa is. Az ünnepély a hegyen csak délután kezdődött, de a város kora reggeltől fogva készülődött. Jeruzsálem utcáin sétálva láttam, hogyan vonul fel a város népe a Scopus-hegyre. Tíz órakor reggel kezdődött a felvonulás. Tömegestől özönlött a nép a hegyre, gyalog, kocsin és a legkülönbözőbb járműveken. Tizenegykor már zsúfolásig tele voltak a hegyre vezető összes utak. Végtelen láncokban vonultak a város minden pontjáról a hegytető felé a kocsik, egyik szoroson a másik nyomában. Olyan lassú lett a közlekedés, hogy három-négy óráig tartott, amíg mind felértek a hegyre. Egész idő alatt néztem a menetet és csak délután két órakor kapaszkodtam fel magam is valamilyen járműre, amely felvitt az amfiteátrum kapujához.

Már csaknem tele volt, csak az emelvény volt még üres. Sokszáz fiatal makkabista vigyázott a rendre és

irányította a tömeget a kapuktól az amfiteátrum különböző részei felé. Amikor leültem az írók részére elkülönített helyre az emelvény jobboldalán és láttam egyik oldalamon a hatalmas sivatagot és másikon az összezsúfolt, tízezernyi tömeget, elfogott a félelem. Úgy éreztem, mintha csak egy hajszálon függenék mindannyian, mintha egy botlás, egy szellő elég volna hozzá, hogy az egész amfiteátrum legördüljön a meredek lejtőn és összezúzódjon a sivatag mélyén. Félve ültem a helyemen, — közben pedig az amfiteátrum egyre jobban megtelt, egyre nehezebb lett. Csak a legelső sorokban volt még néhány üres hely, de aztán azokat is elfoglalták. Sok arab vendég is volt az amfiteátrumban, tarbussal és keféjével a fejükön. Az első sorokban fekete cylinder-erdő meredt az ég felé, a többi fejfödők tarkasága még csak fokozta a táj sokszínűségét.

A főúton egy kis csoport közeledik az emelvény felé. A jeruzsálemi Héber Egyetem tanári kara és a külföldi egyetemek küldöttségei, díszruháikban. Az amfiteátrum nagy zajjal fogadja őket. De szinte lehetetlen lefesteni azt a lelkesedést, amellyel az amfiteátrum a professzori díszbe öltözött *Balfour lordot, Weizmant és Sokolovot* fogadta. Mint a viharzó tenger, úgy morajlott az amfiteátrum, amikor *Balfour* felment az emelvényre. Teljes órát állott a vendég a néppel szemben és gyönyörködött a látványban.

A hivatalos ünnepség még nem kezdődött meg. A *főkormányzóra* vártak, *Sir Herbert Samuelre* és kíséretére. Trombitaharsogás hirdette a jövetelét. A kormányzói palota felől az amfiteátrumba vezető úton *megjelent a főkormányzó, biborszínű palástjában*. Előtte a testőrei és csatlósai, mögötte pedig, hosszú sorban a Makkabi dísz-

Salman Schocken beszél az Egyetem tanári kara előtt

kísérete. A kormányzó megérkeztével jutott az ünnepség tetőpontjára. Abban a percben elfelejtettük, hogy Samuel angol hivatalnok, abban a percben csak Juda első kormányzóját láttuk benne. Mellettem ülő barátom nem tudta viszsztatartani az érzéseit és a fülembe súgta: Nem Juda királya jön-e itt, hogy örvendezzen népével együtt nemzetek és országok színe előtt?

Amíg a kormányzó felhaladt az emelvény lépcsőin és elfoglalta a helyét, addig az egész nép állt és együtt rivallt a zenekar kürtjeivel. És ekkor megkezdődött a hivatalos ünnepség. Hat szónok volt: Weizmann (ő tartotta a megnyitó beszédet), Ráv Kuk, Samuel, Balfour, Bialik és dr. Hertz, Nagybritannia chief rabbija, aki végül megáldotta az egybegyülteket. A szónokok röviden beszéltek, csak ketten feledkeztek meg az időről, úgy hogy Weizmann kénytelen volt megkérni őket, hogy rövidítsék meg beszédüket. Mire Bialik kezdett beszélni, alkonyodott és mire Hertz chief rabbi felemelkedett, már sötétség borult az amfiteátrumra. Nyugat felől hűvös szél kezdett fújni. A nép is kifáradt már a rengeteg benyomástól és látnivalótól.

Dr. Hertz áldása után az emelvény már kezdett kiürülni, de az amfiteátrum népe a helyén maradt és állva énekelte végig a Hatikvát. A héber himnusz befejezése után megkezdődött a kivonulás. Abban a pillanatban mintha kigyulladt volna az Egyetem kupolája és az egész épület csodás fényben kezdett ragyogni. A fáklyaként világító épület fényénél megindult a nép áradata vissza a város felé. Tízezrek mentek lefelé, minden lépés után megfordulva és visszanézve a hegy felé, lépve és újra visszafordulva a hegyen világító épületfáklya felé. Láttam Weizmant és anyját, amint beszálltak egy autóba. Olyan benyomást tett, mint egy ember, aki nagy terhet rakott le a vállairól és most fellélegzik boldogan. Nagy volt a felelősség, a remény, beteljesedett minden. A legtöbben gyalog tértek vissza a városba, nem volt elég jármű. Mikor leértünk a városba, Jeruzsálemba, a hegy tetején, a messzeségben még világított a tűzkorona.

J. K—i.

PROF. CH. WEIZMANN:

...A jeruzsálemi egyetem nemcsak a tudományok minden ágának központja lesz, hanem a bölcsesség kincsesháza, amely tágra fogja nyitni kapuit mindenki előtt, nemre, vallásra vagy fajra való tekintet nélkül. Ennek az intézetnek falain belül minden viszálynak el kell hallgatnia. Remélem, hogy itt az összes fajok és a különböző vallások hívei egy egységes társadalommá fognak összeolvadni az igazság kutatásának nagy, közös igyekezetében és mind arra fognak törekedni, hogy visszaadják Erec Jiszrael kultúrájának régi fényét és megszerezzék számára a szellem és a tudomány világában a megillető helyet...

SALMANN SCHOCKEN:

...A zsidót ma támadják az egész világon. Mindenütt vannak üldözött zsidók, zsidó tudósok, zsidó ifjúság és van egy héber egyetem, egyetlen intézet, melyet a zsidó nép felépít magának, mely kutatja multját és jelenét, melyben tanítják tudományait. Reméljük, hogy itt egy belső és külső forma fog keletkezni eljövendő kultúránk alapjaként. Reméljük, hogy intézetünk nagy feladatot fog teljesíteni, amennyiben az országépítést tettel és tanáccsal támogatni és segíteni fogja. Az egyetem egy új nemzedéket fog nevelni, mely itt kapta tudományos kiképzését, összeforrva mestereivel, akik az életben itt utat mutatnak nekik.

KISS ARNOLD: A VÁNDORÚT

(Patai Józsefnek baráti szeretettel.)

A nagyapám rongybugyort cipeltek,
Kopár falvakban izzadtak és fáztak,
Részfüttyülővel kenyeret kerestek.

Trillázó hangjuk furcsa mód cifrázták,
És inkább sírtak, mintsem énekeltek,
Amikor olcsó kincseik kínálták.

Ebek falkáját uszítva nyomukba,
Rüpök suhancok kövekkel dobálták —
Batyús mártírok Áchászvérus útja.

De mult a hétnek minden szennyes árja,
És szombat-gyertyák égtek otthonukba.
S a bús szemükben prófétáknak lángja.

S mi bennük zengett sok évezredek óta —
Mint rút hernyóból pillangónak szárnya,
Úgy vedlett át a csúfos kalmárnóta:

Lévita lantok zúgó énekére,
Dübörgve zengő észájási szóra.
Világmegváltó dalok tűzhelyére.

Óh koldus-utak kopott furulyása!
Óh kopár falvak bús tilinkós népe!
Hogy felujjong most kezében a hárfa!

Réz sípotokban ös-gitárok zúgnak,
Holt klárinétok bánatos rívása,
És mélyhegedűk jajgatással búgnak.

Alomban nyögő, föl-fölérző lantok,
És zsolttárok: mik hervadtá fakultak,
Torz dallá válott elvarázsolt hangok.

Ti magatok is csúf varázssal vertek.
Egykori hősök Pygmaleon sarja,
Kik napos bércről éjszakába estek.

Ti gúnytól sápadt, torz-mosolyú arcok,
Kiket kacagnak erdők. völgyek, berkek:
Apostoloknak torz-fiai vagytok!

Tövisben térdig, halálig gúnyolva,
Súlyos teher van vállatokra rakva,
De nem dobjátok mégse le a porba.

Tűnt mámoroknak húnyt pillájú népe:
Roskadva jártok, várva-várákozva
Egy feltámadó tündérszép mesére.

Megcsúfolt, balga rongyos messiások!
Mily kincset ont a batyuitok mélye!
Gyémántos csodák, szent álomlátások!

Világot járva bolyongtok szünetlen!
Hajszolva dobnak köveket reátok!
Világkopók kergetnek pihenetlen!

Mikor gyullad fel gyertyáitok fénye?
Mikor lesz szombat számotokra egyszer?
A vándorútnak mikor lesz majd vége?
Mikor pihentek örök szombat estben?!

DR. J. L. MAGNES: EREC JISZRAEL EGYETEME

Szinte alig lehet ma már elképzelni Erec Jisrael életét a Héber Egyetem nélkül. Az ország kulturális életének minden megnyilatkozása át van hatva az Egyetem szellemétől. Az exakt tudományok, a gyakorlati tudományok, az oktatás az iskolákban, a nevelésügy általában, az irodalom, a művészet, a mezőgazdaság, a gyógyászat, mind merőben mások ma, mint voltak azelőtt és összehasonlíthatatlanul magasabb nívón állanak a Jeruzsálemi Héber Egyetem léte és tizenhároméves működése következtében.

De nehéz ma az egész világ zsidóságának a létét is elképzelni a Héber Egyetem nélkül. A nyugtalanságok, forrongások és háborúk napjaiban, amikor a Gálut egyetemeiről elúzik a zsidó tudósokat, a Héber Egyetem megnyitja a kapuit a tudományos hajlékot keresők előtt. Az egész világon lenézik, megvetik és kárhoztatják a zsidó szellemet és a Héber Egyetem az egyetlen, mely magasra emeli a zsidóság örök értékeit. A mai elnyomatás és lealacsonyítás idején a Héber Egyetem menti meg a zsidó nép becsületét és Izrael tanának lelkét.

Bioklimatológiai intézet. Dr. Wilbuschewik és
Mr. Finkel (Newyork) a teleszkópnál

M. Ussiskin és Charles Rosenbloom, az egyetem szellem-tudományi épülete alapítójának fia

M. USSISKIN: ÜDVÖZLÉS

Az egyetem Bar-micvájának ünnepe összeesik egy másik jubileumával. Mert éppen 25 éve, hogy a tizenegyedik Cionista Világkongresszuson elhangzott Weizmann dr. szózata és az én beszédem a Héber Egyetem felállításának a szükségességéről. Kértük a kongresszust, határozza el, hogy meg fogja valósítani a megboldogult Schapira professzor nagy álmát: héber főiskola alapítását Jeruzsálemben. A javaslatot a kongresszus egyhangulag, nagy lelkesedéssel elfogadta.

Ez egy évvel a háború kitörése előtt történt. Még ebben az évben megszereztük a Scopus hegyén annak a területnek egy részét, melyen most az Egyetem áll, de az építkezést csak a háború befejezése után kezdtük meg. Ünnepélyes keretek között tette le dr. Weizmann az Egyetem alapkövét, de maga az építkezés elhúzódott. Csak tizenöt évvel ezelőtt, mikor dr. Magnes vette kezébe az Egyetem ügyeit, sikerült gyors eredményeket elérni. Előbb csak a zsidó tudományok fakultása kezdte meg működését szerény keretek között, s csak egy évvel később volt a hivatalos, ünnepélyes megnyitás Lord Balfour részvételével.

Az Egyetem évről évre fejlődik. Kiváló tudósok jöttek ide a világ minden tájáról és járultak hozzá az Egyetem tudományos értékének gyarapításához. Egyre nagyobb területet foglalnak el az Egyetem épületei; épül már az orvosi centrum is, mely a megalapítandó orvosi fakultás magvát fogja képezni, — és tervbe vetjük, hogy külön negyedet fogunk építeni az orvosi centrumhoz és az Egyetemhez tartozó tanárok, kutatók és diákok részére. Így fog kialakulni a Scopus hegyén a héber Jeruzsálem „Quartier Latin“-ja.

Mi egységes és osztatlan Jeruzsálemet követelünk és ez a követelésünk kettős alapra támaszkodik. Az egyik a multunk, melynek jelképe az Óváros, a Kótel Máarávival középpontjában, amellyel örök és elszakíthatatlan kötelekkel van összefűzve a zsidóság lelke, — a másik alap pedig a lelkünk kincseiben van, népünk kultúrájában, mely a jövőre is kötelez és ennek a jövőnek a jelképe a Scopus hegy, a Héber Egyetemmél a középpontjában.

ARI IBN-ZAHAV: (Jeruzsálem) A SCOPUS HEGYÉRŐL

Nem jöttem hozzád, Jeruzsálem, mint jöttem városokba, miket sose láttam. —
Nem voltál idegen nekem, dombos város, nem voltak idegenek hegyeid,
Mikor először léptek földedre lábaim, olyan volt, mintha visszatérnék hozzád,
Minden ösvényed, lejtőd ismertem én valahonnan...
Lehet-e máskép, — fölöttem lebegtél, amikor megláttam a világot s anyám arca fényét
S talán vérembe rejtőzött képed, ősök véérébe, mely kering ereimben...
Ha átmegegyek utcáidon, s megállok szentségeid előtt, tudom, már láttalak egykoron,
S karjaid kitérve, mint anyám karjai, kit nem láttam hajnalom óta, de te nem hervadtál —
Eged fiatalság kéksége s újjongva fogadsz mint leány kiválasztottját,
Minden kő tebenned, minden ér énbennem hitet, reményt és megváltást zeng
S nem tudom, ki áraszt fényt kire, ki a parázs és ki aki isteni tüzzé szítja,
Nincs máskép, — örök mécsesek vagyunk mi és egy az Őr, ki örködött a fényünk fölött —
Nem jöttem hozzád Jeruzsálem, mint jöttem városokba, miket sohse láttam...

*

A gyerekek is, kik kiteptek imáikból, visszatértek szívükben Hozzád, —
Hogy tévelyegtek, elvarázsolt sivatagban, nap alatt, mely nem a napjuk,
Pirulva jöttek, keresve menedéket üldözött szívüknek, megbántott szívüknek
S Te bukásuk napján feledted feledőidnek gúnyját.
Ahogy felejtí az anya hűtlen gyermeke vétkét, ha visszatér ölébe,
Már kapud előtt ékesítéd Haza gyöngyével, mit szemét és bogáncs alatt őriztél meg nekik
S vigasztaló irgalommal árasztottál fényedből reájuk s megvilágítottad az utat előttük
És szerelmedben vállaltad vétkük, hogy ne verjen szívük, hogy úgy elfeledtek —
És lettek, mint büntelen gyermekek, kik ma látták meg a napvilágot...

*

Könyörgök Isten, nyisd meg szemem egy két emberöltő után. ha elmentem minden ember útján.
Egy szempillantásra engedd néznem Jeruzsálemet, egy pillanatra engedj letekinteni a földre,
Hisz fölépül a város dombjain, a föld fölvirágozik, mint virágos kert
Ha gyermekei lelkük nedvével öntözik a sivatagot és szívük tüzével szárítják a mocsárt.
Ha építőid minden arasznyi földet újjongva foglalnak el, maguk áldozása oltárául...
Még lészen Cion nagy világító, a föld fénykorongja, körüle fényszóró csillagok a népe, —
Könyörgök Isten, csak egy pillanatra nyisd meg akkor szemeim!

PROF. KLEIN SÁMUEL: A JUDAISZTIKAI INTÉZET

A zsidó nép elsőrangú kötelessége, hogy lehetővé tegye a zsidó tudományok ápolását és kutatását. Ez a megismerés lebegett a Jeruzsálemi Héber Egyetem alapítóinak szeme előtt, midőn 1925-ben megnyitották az egyetemet a judaisztikai intézet három szakával: a *Biblia*, a *Talmud*, és a *Palesztina-tudományok* szakával. Ma a judaisztikai intézet a Héber Egyetem legnagyobb intézete, melyen nem kevesebb, mint tizen-négy tanerő működik, akik a következő szakot képviselik: *Zsidó történelem és szociológia*, *Palesztina-tudományok*, *héber nyelv*, *Biblia*, *héber irodalom*, *zsidó filozófia és kabbala*, *Talmud*.

Ez a rövid felsorolás már önmagában bizonyítja, hogy *nincs még egy zsidó főiskola a világon (a jesivákat és rabbiképző intézeteket beleértve), melyen a zsidó tudománynak annyi ágát művelnék, mint a Héber Egyetem*. De ugyanakkor be kell ismernünk azt is, hogy még nem értünk el a teljességnek arra a fokára, amely szükséges és kívánatos volna. A Héber Egyetem joggal megköveteli tanáraitól, hogy szakmájuk kutatói és továbbfejlesztői legyenek és ugyanakkor képesek legyenek tanítani és irányítani hallgatóikat tanulmányaik folyamán és azok végeztével, első önálló tudományos munkáikban. Ezért nem taníthatja egy professzor az egész zsidó történelmet, a legrégebb kortól napjainkig, hanem minden nagyobb korszak külön katedrát követel: Izráel története az első Szentély idejében, a második Szentély és a Talmud idejében, a középkori héber és idegeennyelvű irodalom, stb. Innen a törekvés a Szentírás kutatásának egyes szakait is különböző tanárookra bízni, ami nem könnyű feladat és meg lehetős óvatosságot igényel.

Fentiekkel szemben legyen szabad rámutatni azokra az *eredményekre*, melyeket az intézet tizenhárom éves fennállása alatt elértünk. Az egyetem elnökének szobájában egy nagy könyvszekrényben vannak összegyűjtve mindazok a tudományos munkák, melyek a Judaisztikai Intézet tanárainak tollából erednek. *Nem működik az intézetben egy szaktudós sem, aki nem gyarapította volna könyvekkel, vagy fontos dolgozatokkal az általa képviselt szakmát*. De nemcsak a tanárok, hanem az intézet végzett növendékei között is többen kitüntették magukat tudományos munkával és így képviselőivé váltak a zsidó tudományok egy-egy ágának. A tanulmányaikat elvégzett diákok, miután letették vizsgáikat három tárgyban, a *Magister Artium* címet és oklevelet kapják. További legalább is *két évi önálló tudományos munka és megfelelő szakmunka benyújtása után a Philosophiae doctor címet nyerhetik el*. (Ezt a magas oklevelet eddig csak ketten nyerték el nálunk.)

Az intézet végzett tanítványai legtöbbször tanári pályára mennek a palesztinai vagy külföldi középiskolákon. Ez utóbbi által a *Héber Egyetem* általában és a Judaisztikai Intézet különösen *az egész világ zsidósága számára a tudomány és a Tóra központjává vált*. Ebben a tekintetben is folytatja a jeruzsálemi Héber Egyetem azt a nemes tradíciót, melyet örökölt a *tannaiták, amórák és gaónok* korának nagy

palesztinai jesiváitól: *összeköttetést teremteni az egész világ zsidósága és Erec Jisrael között a Tóra tanulása és tanítása által*.

De ahhoz, hogy az egyetem eleget tudjon tenni ennek a nagy feladatnak, szükséges, hogy a felvételt nyerő tanítványok már elő legyenek készítve a zsidó tudományok szakaira. Az utóbbi években a felvett hallgatók nagyrésze egyenesen a középiskolák padjáról jött az egyetemre és általános középiskolai tanulmányaik elvégzése mellett nem volt alkalmuk megfelelő időt és erőt szentelni a zsidó tudományokban alapismeretek szerzésére. Ezért a *Héber Egyetem* *azal a kéressel, követeléssel fordul a palesztinai és külföldi középiskolákhoz: adjanak minél alaposabb kiképzést tanítványaiknak a zsidó tudományok ágában!* A judaisztikai intézetbe felvételt kérő hallgatónak *felvételi vizsgát* kell tenni és a most kezdődő tanévvel kezdve az egyetem *héber nyelvkurzusokat indít meg a nem héber középiskolát végzett diákok számára*.

Mert a Héber Egyetem és a Judaisztikai Intézet elsőrangú feladatot lát abban, hogy nem csupán általános irányú tudományos intézet legyen, hanem egyetemi művelője a zsidó tudományoknak.

Ennek a nagyfontosságú törekvésnek a megvalósítása elsőrendű kötelessége a Héber Egyetemnek csakúgy, mint az egész világ zsidóságának.

A jeruzsálemi egyetem kertjében

PATAI EDITH: HOGY ÉLNEK A NÉMET ZSIDÓK?

Ez a kérdés most az egész világ zsidóságát érdekli. Hogy élnek a hétköznapiokon a kenyérért való sokszorosan megnehezült küzdelemben, hogy élnek az ünnepeken, mikor kiárad a lélek minden rejtett vágya, reménye, keserősége, hogy élnek mint kultúremberek, mert hisz a kultúra iránti szeretetet, a vele való összeforrtást nem lehet parancsszóra megszüntetni. A hétköznapiok súlyosak, küzdelmesek, bizonytalanok. A nagy kérdés nemcsak a hogyan, hanem a meddig is. Még azok is, akiknél még nem szakadt el az utolsó fonál az üzleti élet valamelyik ágával, sötét aggodalommal néznek a holnap elébe. Vajjon mikor ér el hozzájuk a kegyetlen kényszerűség, mikor zárul be az élet, a megélhetés kapuja? Mikor két év előtt ott jártam, még voltak zsidó üzletek, vendéglők, cukrászdák. Az utóbbiakat a zsidó humor Jud Süss-nek nevezte. Akkor még nem apadt el a kedély minden forrása, akkor még tudtak mosolyogni, ha fájdalmasan is a tragikus helyzeten...

Két év előtt templomban is voltam Berlinben, orthodox templomban, valahol Rosenheimerstrasse környékén, amely zsúfolásig megtelt áhítatoskodókkal. Különös, könnyes, borongó hangulat volt, a pap beszéde, amellyel néhány barnicvoh ifjút avatott, csupa fájdalom. Az egyik fiú szüleivel közvetlenül Amerikába való kivándorlása előtt állt, kivételes szerencse, suttogták a női padosorokban, de fájt, úgy fájt ez a szerencse, amelynek útján el kellett szakadni a szülővárostól, az ismerős, szép utcáktól, az iskolától, a német nyelvtől és a német kultúrától, amellyel úgy összeforrtak. Mi, idegenek, akiknek akkor még nem volt siratni valója, úgy éreztük a német zsidók tragédiáját akkor a templomban, annyira éreztük, hogy kicsordult a könnyünk. De ők, a németek, akkor már hozzáedzödtek, nem sírtak, elzárkóztak, mintha minden könnyüket, minden energiájukat valami másra, távolabbira, még nehezebbre kellene tartogatni.

Nem tagadhatom még ezekben a komoly, súlyos, lényegre beállított időkben sem, hogy a német zsidókat gyakran másnak éreztem, mint a magyar zsidókat. Ezt az érzést eddig semmiféle elmélettel nem igyekeztem alátámasztani. Ma pedig túlságosan könnyessé vált ez a terület. Mégis ma sem lehet tagadni, hogy a befogadó nép hatása erősen meglátszik a különböző országok zsidóságán. Szegény olasz zsidók külsőjükben, belsejükben annyira olaszok, de annyira, emlékszem, a római kóser vendéglőben kissé ámulva, kissé mosolyogva néztük őket... Milyen sötét a szemük, hogy fénylik a fekete hajuk, hogy fehérlik a foguk az olasz naptól barnára sült arcukban... És milyen büszkék voltak Itáliára, az ő gyönyörű, ragyogó, káprázatos Itáliájukra. Milyen büszkén néztek a Szent Péter templomra, — mintha az ő dicsőségük volna. A németek pedig, a német zsidók mennyit átvettek a „preussisch” mentalitásból, mennyire igyekeztek elnyomni magukban a zsidó szentimentalitást, milyen poroszok voltak, milyen katonások, milyen büszkék a nagy nemzetre, amellyel, úgy hitték, elválaszthatatlanul összeforrtak... Persze, ez még nehe-

zebbé teszi mai helyzetüket. Nagyobb ívet kellett visszahajolniok, elfelejtett, elhullatott zsidóságuk felé, nagyobb fáradsággal, több munkával kellett felépíteni zsidó kulturértékeik megismerését. De megjárták ezt az utat, a leépítés és a felépítés nehéz útját és ma, a minden oldalról rájuknehezedő nyomás közepette újraéledt bennük a héber nyelv és a zsidó kultúra. A zsidó nevelés már az elemi iskolában kezdődik, folytatódik a középiskolákban, az átképző tanfolyamokon, a hach-sarákon. A zsidó ünnepeken valódi zsidó programot, sokszor héber nyelven adnak elő a gyermekek, akiknél a cionizmus az élet természetes kísérőjévé válik. Természetesen az egész ifjúság kifelé készül, tudják, hogy ott nincs jövőjük, tudják, hogy mindinkább szűkül a megélhetés, mindinkább fogy a levegő.

De az átmeneti életnek is megvannak a törvényei, megvannak a szükségletei kulturális téren is. A zsidó nép ősi ereje, szívóssága, szellemi érdeklődése nyilatkozik meg a német zsidóság mai életében és abban, hogy nem mond le még mai helyzetében sem szellemi igényeiről. Mert csakis így lehetséges, hogy kitermelte magából a „Kulturbund“-ot, ezt a szellemi és művészeti központot. A Kulturbund műsorán koncertek, oratóriumok, előadások, operák, színművek, operettek, filmek váltakoznak. Szinte az összes létező műfajokat ápolja, hogy minden ízlésnek, minden hajlamlak megfelelőt nyujthasson. Szerény anyagi eszközeivel szinte csodákat művel, mikor Csajkovszki Onyegin Eugenjét, vagy Shakespeare „Sok hűhó semmiért“-jét adja elő bizonyosságul annak, hogy a német zsidóság nem mond le jogáról a világ kulturértékeihez. Emellett természetesen a zsidó műveket sem hanyagolják el. Lewik Gólemjét nívós előadásban hozták ki és Bat Dori új Palesztina-játékában, a „Törvény“-ben valóságos remekeltek. A kvucák nehéz, küzdelmes, de ideálokkal telített életét igazi, mély művészettel és valódi ihletettséggel érzékeltette ez az előadás, mely az elmúlt esztendő legnagyobb sikerét hozta a Kulturbundnak.

A „Sok hűhó semmiért” shakespearai varázsa is méltó interpretálásra talált, éppúgy, mint Molnár Ferenc Delilája és Bús Fekete és Fodor László darabjai. Vidám, szellemes estét nyujtott Courteline három egyfelvonásosának előadása. A komoly zene barátai nagy élvezettel hallhatták Händel Saul-oratóriumát. A vasárnap délelőtti matinéknak is nagy sikere van. A filmek közül az „Idl mit'n Fidl” egész sorozat telt házat vonzott. A német zsidók eddig alig ismerték az egyszerű héber zsidók világát, amelybe ez a film elvezette őket.

Igy szórakoznak és művelődnek 1938-ban a német zsidók. Így igyekeznek néhány gondtalan órában erőt meríteni a mind nehezebbé váló holnapokhoz. De emellett ott látjuk őket a Palesztina munka és a jótékonyterületén is. Tavaly a zsidó „Winterhilfe” nagy eredményeket ért el és a K. K. L. és a K. H. akciók nagyobb sikerrel jártak, mint valaha. Bizonyosságul annak, hogy nem az anyagi helyzet, hanem a lelki beállítottság döntő ezeken a területeken. Így élnek a német zsidók. Mert van élet a jég alatt is.

Rádiumpreparátumok (A Héber Egyetem rákkutató intézetéből)

A jeruzsálemi Egyetem az ősi zsidó kultúra felújításával, a Szentírás erkölcsi tanításainak terjesztésével, a Biblia tudományának művelésével, a magasabbrendű erkölcs szolgálatában áll. De világi tárgyainak tanításánál is a legmagasabb színvonal elérésére törekszik.

Igaz megbecsüléssel üdvözöljük a jubiláló jeruzsálemi Egyetemet és tudományos, kulturális munkájához szívből kívánjuk a legjobb eredményeket nemcsak a zsidóság, hanem az egész emberiség és az egész kultúrvilág javára.

M. GLÜCKSON (Telaviv): AZ EGYETEM BARÁTAINAK FELADATAI

Az Egyetem barátai sokat tehetnek a fejlesztéséért mindenütt. A jeruzsálemi Egyetem egyre súlyosabb feladatok elé lett állítva, egyrészt a sokféle fokozódó zsidóüldözések folytán, másrészt, hogy eleget tehessen Palesztina növekvő szükségleteinek. Az utóbbi évek alatt sok új intézménnyel gazdagodott az Egyetem. Új szakokkal, új katedrákkal megindult az Egyetem rendes kiépítése, hézagok betöltése. És tulajdonképp legnagyobb kifogásunk az lehet az Egyetem ellen, hogy nem vitte eléggé át a köztudatba alkotásainak nagy jelentőségét. Ezt kell pótolniok az Egyetem barátainak. A *telavivi Barátok Egyesülete* még *Bialik* kezdeményezésére új katedrát alapított a jeruzsálemi Egyetemen. Egy-két katedrának fenntartásáról gondoskodnia kellene minden ország zsidóságának!

STERN SAMU, AZ ORSZ. IRÓDA ÉS A PESTI HITK. ELNÖKE: A JERUZSÁLEMI EGYETEM JUBILEUMÁRA

A jeruzsálemi Egyetem jubileumában őszinte együttérzéssel vesz részt a magyar zsidóság, amely eddig is sok szellemi értékkel gyarapította e főiskolát. Minden fakultásán működnek magyar származású professzorok, akiknek egyike-másika a pesti hitközség középiskolájából emelkedett a jeruzsálemi főiskolára. A hallgatók közül is számosan voltak magyar származásúak kezdettől fogva. Az utóbbi időben pedig, hogy annyi külföldi egyetem zárult el a zsidó ifjúság előtt, még jobban gyarapodott azoknak száma, akik a jeruzsálemi héber Egyetemen keresik kiképzésüknek lehetőségeit és jövőre boldogulásuknak alapjait.

A pesti hitközség épp ezért szívesen támogatja mindenkor a jeruzsálemi Egyetem ügyét és hozzájárulásával lehetővé tette egyes szegénysorsú hallgatók számára a tandíjköltségek viselését. Az idők súlyosbodása egyre nagyobb áldozatokat követel e téren is és a magyar zsidóság, amely mindig kivette részét a nagy kulturális intézmények támogatásából, szeretettel igyekszik résztvenni a jeruzsálemi héber Egyetem kultúrmunkájában, valamint a jeruzsálemi Egyetem könyvtárának támogatásában, amit a magyar kormány és a Magyar Tudományos Akadémia is készséggel tett meg eddig.

Allatkisérleti állomás a jeruzsálemi Egyetemen

PROF. DONATH GYULA: A JERUZSÁLEMI EGYETEMÉRT

M. Herriot, a francia kamara elnökének látogatása az egyetemen. Mellette balról dr. Magnes, jobbról Prof. Bergman

Amidőn Hermann Schapira, a heidelbergi egyetemnek matematikus tanára már 1888-ban, majdnem három évtizeddel megelőzve a Balfour-deklarációt, feltűnést keltő cikksorozatokban először fejtegette egy jeruzsálemi zsidó egyetem szükségességét, egyszersmind ennek nyelvkérdését is szóba hozta. Oda konkludált, hogy itt csak egy európai nyelvről lehet szó, mert a héber nyelv a számtalan újabbkori fogalom számára szükséges szókinccsel nem rendelkezik. De amidőn 1925-ben Balfour az egyetemet ünnepélyesen megnyitotta, a már meglévő tanszékeken héberül tanítottak. Köszönhető volt ez a modern héber íróknak és költőknek, valamint a nyelvmívelő tudósok és a Vaád Háláson (Nyelvbizottság) odaadó munkájának. Van ott jelenleg a héber vallástudomány tanszéken kívül egy teljes filozófiai fakultás, mely magában foglalja a régi egyiptomi és ó-ázsiai kulturák tanszékeit. Héberre fordították nemrég Platot, Aristotelest, Maimonides arab munkáit, valamint Descartes, Leibnitz, Hume, Locke, Kant, Rousseau, Mille, Fichte újkori filozófusokat. Kitűnően képviselve vannak az *exakt tudományok*: matematika, fizika, a chemia különböző ágai, egészségtan, bakteriológia, parasitológia, mezőgazdasági és egyéb tudományágak tanszékeikkel és laboratóriumaikkal. Mindezekben kizárólagosan héber nyelven folyik a tanítás. Ehhez tartozik a 400.000 kötetet túlhaladó „Szfirija“, Elő-ázsiaiának legnagyobb könyvtára. Helyet foglal ebben prof. Goldzicher Ignác nagy arab könyvgyűjteménye, valamint az amerikai orvosok által ellátott impozáns orvosi szak. Itt hálásan meg kell emlékeznünk a Magyar Tudományos Akadémiától ajándékozott 400 kötetű saját kiadványairól, valamint

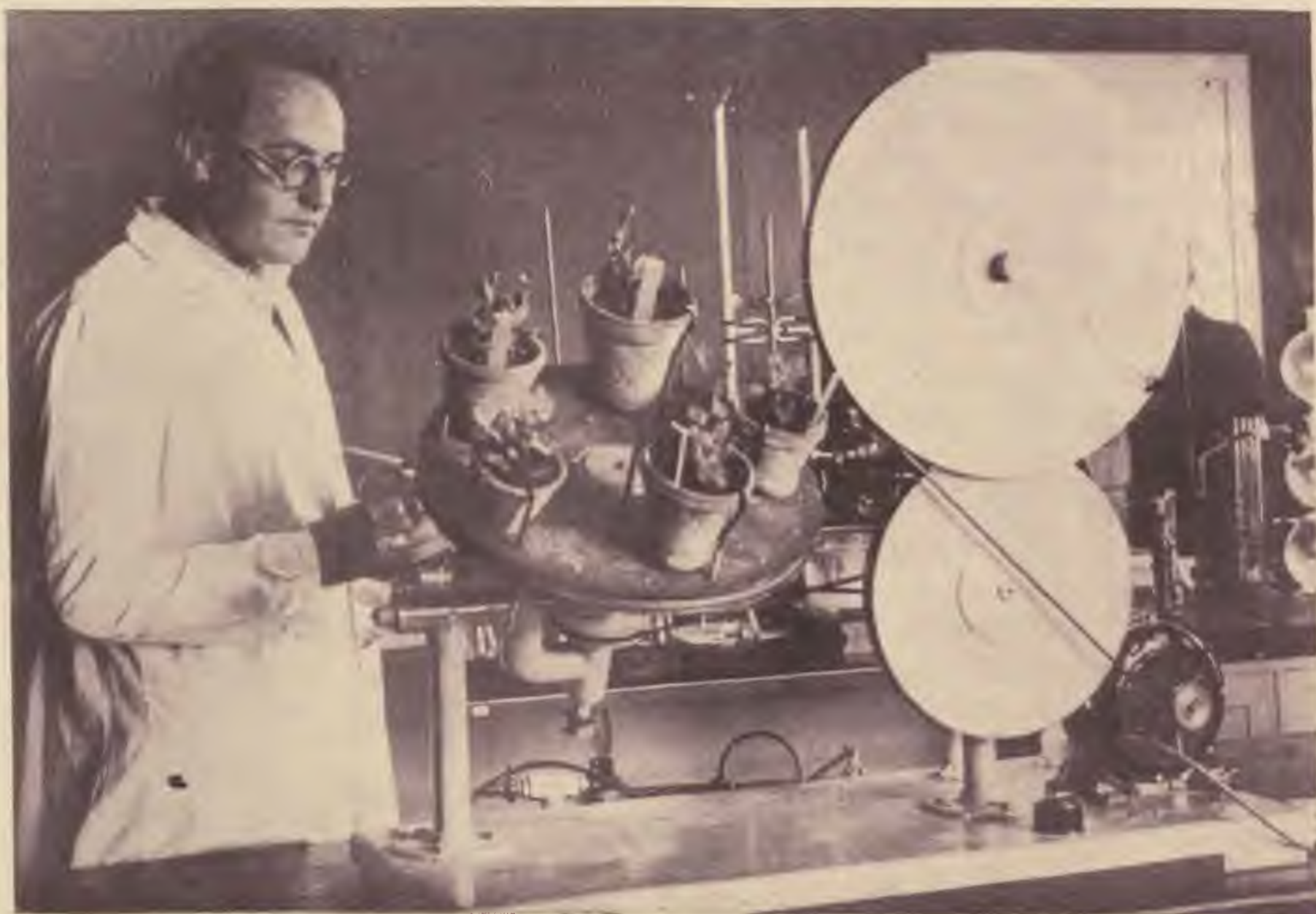
a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulatnak 25 kötetű ajándékáról. Négy hazánkfia: Klein Sámuel, Palesztina ősgéographiájának és archeológiájának tanára, Fodor, a chemia, Fekete a matematika, és Farkas a phisika tanára. Európában elismert nevek díszítik az ottani tanszékeket. Patai Ráfael, ki a budapesti doktorátuson kívül, mint első a jeruzsálemi egyetem angol rendszerű magasabbfokú doktor címét is elnyerte, mint prof. Klein méltó tanítványa, a *Vizról* és az *Ó-zsidó hajózásról* szóló műveivel Bialik-díjban és egyéb elismerésben részesült; a fiatal tudós immár a héber nyelvet tanítja az Egyetem „mechina“-szakán.

A magyar zsidóság megtiszteltetéseként kell fogadnunk azt is, hogy a mi Patai Józsefünket szinte évről-évre meghívja a jeruzsálemi egyetem előadások tartására a héber irodalom köréből. Előadásai most jelennek meg önálló könyvalakban is Jeruzsálemben.

A hitlerista Németországból kiűzött öt zsidó Nóbeldíjas számára tanszékeket és laboratóriumokat nyitottak. Egy névtelen mecénás 40.000 font sterlinget ajándékozott egy rákkutató intézet számára, mely máris működik.

Mindeme intézmények sok pénzt követelnek és különösen e súlyos időkben az egész zsidóságnak teljes áldozatkészséggel kell hozzájárulnia. *Be kell lépnie a héber Egyetem zsidó barátainak körébe, melynek egyesületei 20 európai országban, Egyiptomban, Dél-Afrikában, Kinában és Ausztráliában serényen működnek.* A magyar zsidó hitközségeknek példát ad Stern Samu, hitközségi elnökünk, ki a hitközség részéről nemcsak a Bialik emlékére létesített kultúralaphoz, hanem a héber egyetem támogatásához is hozzájárult és ezt a jövőben is folytatni akarja. Annál is inkább, mivel hogy *most már egyre többen mennek Magyarországból is a zsidó diákok a jeruzsálemi Egyetemre és közöttük szegénysorsú tehetségek, akiknek segítése a magyar zsidó szívek kötelessége!*

A még jómódnak örvendő, szabad országban élő zsidó ne feledkezzék meg a lehetőségről, hogy gyermeke a jeruzsálemi Egyetemre és Erec Jiszraelre nagyon rászorulhat.

A botanikai osztály. Növényfiziológiai (klinostat) készülék a nehézségi erő befolyásának mérésére a növény fejlődésére vonatkozólag

GEDŐ LIPÓT: A SZÁJHARMONIKA

Furcsa gyerek volt a kisfiú. Valami csudamadárról beszélt Anyának, ami a belsejében fészkel. Anya nem értette. Egyszer, amikor nyöszörögve érkezett haza a játszótérről, mert pajtásai megverték, Anya símogatta és így szólt hozzá:

— Ne félj kisfiam, majd később megerősödöl, akkor nem fognak bántani. Addig pedig higgyél a jó Istenben, aki megvéd minden rossztól.

— A csudamadár, úgy-e Anya?

Anya csak most tudta meg, hogy a csudamadár, amelyről a kisfiú beszél, az nem más, mint a Hit. Istenben, az emberekben és a jóságban. Ha elkeseredett valami miatt, vagy öröme volt, leült egy elhagyatott helyre és megszólaltatta belsejében a csudamadarat. Elleste az énekét, amely egyszer szomorúan, másszor vidáman trillázva szárnyalt. Sokszor olyan határozott melódiát hallott, hogy cérnahangján utánozni is tudta. Ami Apánál az ima, az nála a csudamadár éneke volt. Ha Apával szombatoként a templomba ment, ő nem azt az imát mormolta vagy énekelte, amit a többiek, hanem megszólalt a csudamadár, amelytől már számtalan fohászt, könyörgést, hálát vagy örömet kifejező dallamot lesett el. Egyszer valami ajándékot hozott neki Apa a vásárból, ettől olyan öröm töltötte meg a kisfiú lelkét, hogy a csudamadár valami vágtatóan trillázó dalolásba kezdett a belsejében. Amit ő nem is tudott követni.

— Valami kis hangszer kellene — villant át a fején.

Az egyik játszópajtásánál látott egy kis szájharmonikát, arra gondolt. Addig noszogatta Édesapát, amíg egyszer a vásárból csakugyan hozott neki egy ilyen hangszeret. Próbálta fújni-nyekergetni, amíg rájött a fortélyára. Végül hiba nélkül tudta rajta játszani, amit a csudamadár diktált.

Ettől kezdve mindig vele volt a szerszám. A belsejét megtöltő hit, a csudamadár és a szájharmonika egy magasztos egységben jelentett számára mindent. Az Ő vallásossága, megnyugvása, reménye és öröme fejeződött ki ebben a primitív játékhangszerben. Azt lehet mondani, hogy amikor Apa átadta neki a játékot, tulajdonképp akkor vette át tőle kézzelfogható alakban a Hitet, amely évezredek óta száll apáról fiúra.

Kijárt a játszótérre, ott mindennap bemutatta játszótudományát a gyerekeknek. Azok gyönyörködve hallgatták. Ha mesziről látták közeledni, már mondogatták egymásnak:

— Itt jön Harmonikás Lejbl.

Annyira megszokta ezt a mindennapos játszadozást, hogy akkor is odaállt, amikor a rossz idő miatt senki se volt a téren. Ő maga is elszórakozott a játékan. Mindenfelét összegondolt. Egyik gyerekkel se cserélt volna, pedig vedlett ruhájában bizony száunalmasnak látszott.

Nagyon büszke volt és bizonyos, hogy tartotta magát annyinak, mint akármelyik a gyerekek közül. Azok a muzsikájáért cserébe sokszor adtak neki cukrot, golyókat, mi egymást, amijök volt.

De egyszer — ő maga se tudta miért, nem volt kedve muzsikálni. Köhögött is, meg volt hülve. Hiába kérelték, csak állt kedvetlenül. Azok elunták a várakozást és az egyik elkiáltja magát:

— Gyerekek, játsszunk „Nemzetet“!

Ez egy labdajáték, amiben minden résztvevő más-más nemzet nevét kapja. A földre letesznek egy kalapot, abba egy labdát. A játékosok szétterpesztett lábbal egyik kezüket a kalap fölé nyujtják, a másikat pedig a másik oldalt, szaladásra készen. Aki a játékot vezeti, hirtelen elkiáltja

valamelyik nemzet nevét, amire a megnevezett gyerek kikapja a labdát a kalapból és a szétrebbenő játékosok közül az egyiket megdobja. Ha eltalálta, akkor az kiáll a játékból. Így megy ez addig, míg csak egy veretlen marad utolsónak. Ez lesz a győztes.

— No ez nagyon mulatságos játék — gondolta Lejbele. — ebben én is résztveszek.

Már elhelyezkedtek, a kalap is a földön volt, amikor megszólalt:

— Ezt én is játszom veletek.

Azok felkapták a fejüket és csak néztek. Végignézték. Talán mert nem volt rendes cipője, vagy mert a trikó lötyögött csenevész testén? Odaszólt az egyik:

— Te csak menj harmonikázni Lejbl!

— Igen, te csak játsszál!

— Most nincs hozzá kedvem, meg köhögök is — válaszolta.

— Akkor szaladni se tudsz, mert még jobban köhögsz — vágta rá az egyik okos.

— Nem baj, én is játszani akarok — ragaszkodott tovább is a játékhoz a kisfiú. — Én leszek a... francia — mondta találmra.

— Az van!

— Akkor japán!

— Az is van!

— Akkor hát a magyar!

Gedő Lipót rajza

— No nézd! — szólt a harmadik — még mit nem akar! Hogy ő lesz a magyar! Hát akkor én mi leszek?

— Akármelyik lehetek én — mondta aztán. — Amerikai, indián vagy kínai...

— Nem kell, nem kell, egyik se lehetsz! — kiáltozták most már valamennyien.

— Holnap egész délután fogok nektek harmonikázni, csak most engedjétek játszani! — könyörgött.

Hogy mi ütött belé, nem tudom, de nem akart tágítani.

— Még ha örökké harmonikáznál egyfolytában, akkor se kellenél, mert te zsidó vagy! Takarodj innen! — mordult rá a legerősebb. És farkasszemet nézett vele az egész sereg. Most már látta, hogy azok semmiképp se fogadják maguk közé.

Ahogy így hadonászott, vitatkozott velük, észre se vette, hogy harmonikája kiesett a zsebéből. Valamelyik huncut észrevette, felemelte és valahová elrejtette.

A kislány sírva fakadt.

— Most már hiába akarnátok, nem harmonikázok többet nektek, tudjátok meg!

Aztán elfutott. Sírva szaladt a játszótér mögé. Egy sziklára ült. Nyúl a harmonikája után... szent Isten! Nincs sehol! Az első pillanatban megsédült, azt érezte, hogy elvették tőle az életét. Hazatámolygott. Leült némán az egyik sarokba... egyszerre csak megmozdult belsejében a csudamadár.

— Mondd, kis madaram — kérdezte, — miért nem vagyok én jó se franciának, se japánnak, se magyarnak, se semminek?

A madárka megszólalt:

— Azért, mert ha azt dalolod, amit én, azt a beszédet megérti a francia, a japán és minden nemzet.

— De a harmonikám...

— Nem a harmonika az örök, kislány, — folytatta a madárka — azt elvehetik tőled. Én itt maradok veled, én nem repülhetek ki belőled, én veled élek, veled halok.

Te csak várj türelemmel, majd egyszer a harmonikád is megkerül.

BERL KAZENELSON (Telaviv): AZ EGYETEM ÉS BARÁTAI

A jeruzsálemi Egyetem első stádiumában részben az alapítók külön kívánságainak megfelelően volt kénytelen fejlődését irányítani. Ma a rendszeres kiépítés idejében mindenek előtt a Nemzeti Otthon életének *szükségyszerűségei* a mértékadók. Tehát a *nemzetgazdasági, mezőgazdasági, nevelésügyi* szakok fejlesztését kell elsősorban szemelőtt tartani. Nem az európai egyetemek másolatait kell átvinnünk Palesztinába, hanem a *speciális* követelményeknek megfelelőt kell alkotnunk.

Kutatási és szakképzettségi tevékenysége mellett még egy fontos feladatot kell teljesítenie az egyetemnek: Méltó *hivatalnokokat* nevelni az ország számára. *Oxford* és *Cambridge* mintaszerűen végzi ezt a miszsiót az angol hirodalom részére. A közigazgatási szolgálat összefügg szorosan a nemzeti kultúrával. De míg másutt minden intelligens ember szinte automatikusan megéri erre a feladatra, a zsidó egészen speciális és újszerű helyzetben van ebben a tekintetben is.

A héber Egyetemnek kell ezenkívül a *modern Kelet ismeretét elterjeszteni*. A világ egyetlen egyeteme sem mutathat irányt ezen a területen.

A telavivi egyetemi kurzusok különösen beváltak. Nagy napja lesz az egyetemnek, ha *állandó* kurzusokat és szemináriumokat rendezhet majd be az *Émekben*, amelynek dolgozói úgy szomjúhozzák a tudást.

Az *Egyetem* baráti körei Palesztinában energikusan folytatják munkájukat. Ennek köszönhető nem egy katedra és intézmény létesítése. Többek között a *bioklimatológiai állomás* és a *diák-otthon*. Még igen sok a teendő. Tegyenek eleget *külföldi barátai is annak a várakozásnak, melyet a jeruzsálemi Egyetem munkájukhoz és üldozatkészségükhöz fűz!*

Hallgatók a jeruzsálemi héber Egyetemen

Jakob Kohen: A Nyugati fal

A magas hegytetőn,
Áll ódon, régi fal,
Mit füstfelhő takar,
Sok-sok a repedése,
Izsóp nő minden résbe'
De áll mint diadal.

E fal előtt
Állnak görnyedt ősz öregek,
Zokognak és könyörgenek,
Arcukkal ráborulnak ott,
Fájdalom-könnyek hullnak ott,
Fájdalma évek ezrinek.

És a Fény egéből,
Lenéz a puszta falra,
Egy titkos szem hatalma,
Isten kegye tekint le,
Irgalmas sugárt hintve,
Áldón és vigasztalva.

DAVID WERNER SENATOR: A MULT ÉS JÖVŐNEK

Párizs, 1938 október 1.

Kedves Patai dr.!

Valóban nagy örömmel gratulálok ahhoz az elhatározásához, hogy a *Mult és Jövő* legközelebbi számát a Jeruzsálemi Héber Egyetemnek ohajtja szentim.

Az Ön lapja többet tett, mint talán bármi más, hogy elterjessze a magyar zsidóság körében Palesztinának szeretetét, a palesztinai zsidóság által elért eredményeknek ismeretét és átvitte a köztudatba igazi jelentőségét annak az anyagi, szellemi és erkölcsi segítségnek, melyet Palesztina nyújthat nekik.

A Héber Egyetem a maga külön területén képviseli ezeket az irányokat az ország felépítésében. Együttal arra törekszik, hogy ellássa népünket modern tudománnyal úttörő munkája számára, héber háttérrel, mely nélkül autonóm kultúra nem alapozható meg és azokkal az emberi és erkölcsi értékekkel, melyek feladatunk legmagasabbrendű igazolásai.

Biztos vagyok benne, hogy a *Mult és Jövő* egyetemi száma nagy sikert fog aratni és hozzá fog járulni ahhoz, hogy a magyarul olvasó zsidóság mindenhol közelebb jusson a Héber Egyetem céljainak átéréséhez.

Fontos mindenekelőtt, hogy *mint mindenütt, Magyarországon is aktív baráti kör létesüljön a jeruzsálemi Egyetem támogatására.* Az első lépések megtörténtek már ezen a téren, éppen az Ön áldozatkészsége révén. De ez a szám kell, hogy a gondolatot teljes diadalhoz juttassa. Ezt kívánja most már nem csak az Egyetem, de szépszámú magyarországi diáksága is.

Üdvözlettel igaz híve *David Werner Senator*

Chalucák építik az új utat.

Az Einstein-matematikai intézet bejárata

PROF. J. KLAUSNER (JERUZSÁLEM):

Az Egyetem két ténynek köszönheti keletkezését. A keleteurópai zsidók szenvedésének és a zsidóság szenvedésének az egész világon. Egyrészt kiüldözik a zsidó professzorokat és tanulókat számos ország egyeteméről és az *a veszély forog fenn, hogy néhány évtized múlva a zsidó nép intelligencia nélkül marad.* Másrészt elpusztult a zsidóság Kelet-Európában és vele a zsidó tanházak, jesivák, melyből zsidó tudás fakadt a világ számára. Mindkét bajon segít a héber Egyetem. Szeretettel fogadja az üldözötteket és gondoskodik, hogy a zsidó Tan ne menjen feledésbe.

Az a körülmény, hogy a héber Egyetemen egy tető alatt tanítják a Talmudot és a kémiaiát, a héber és a görög-latin irodalmat, az általános és a zsidó filozófiát, kabalát és fizikát, — beláthatatlan eredményekre vezet. És hogy a profeszorok s tanítványok *különböző országok és különböző kultúrák* területéről jönnek, olyan kultúrkeveréknek vetik meg az alapjait, mely megbecsülhetetlen értékeket ad még az emberiségnek.

És a jeruzsálemi héber Egyetem befogad tanítványokat faj- és valláskülönbség nélkül. Ma is vannak keresztény hallgatóink és a zavargások előtt voltak muszlimok is. *Egy keresztény hallgatónk most kutatómunkát végez „a Szentírás hatásáról az új héber irodalomra”.* A jeruzsálemi héber Egyetem hallgatói például adóan fogadják mindig a nem zsidó kollégáikat.

Különös értéke van *annak az ifjúságnak,* (főképp Amerikából), mely nem „végezni”, hanem csak *tanulni* jön hozzánk egy-két évre, aztán hazamegy és otthon terjeszti a jeruzsálemi Egyetem szellemét.

ARI IBN-ZAHAV: AZ ELSŐ NAPOK

Mikor volt ez? Vajjon valóban csak tizennégy és fél évvel ezelőtt?

Kis autobusz, az első Jeruzsálemben, indult óránként fel a Scópuszhegyre, a kormányzó palotájához. Ez vitt fel egy áprilisi reggel, 1924-ben, a „Héber Egyetem“-hez, amelynek titkáráként kezdtem dolgozni. A bejáratnál várt rám Fodor Andor professzor, akit Chaim Weizmann hívott meg Halleből a biokémia tanszékére és az első egyetemi intézet, a kémiai intézet kiépítésének vezetésére. A Héber Egyetem! Magasztos érzés töltötte be szívemet. Hermann Schapira álma beteljesedett, Achad Haam „szellemi centruma“ valósult itt meg. Magam előtt láttam a lipcsei egyetemet, melynek falait csak nemrég hagytam el. Ott — új szellem régi épületekben és itt — Izrael ősi szelleme új épületekben...

Prof. Fodor mutatja az utat, kövek és épületanyagok között és bevezet a „Héber Egyetem“-be, egy 5x8 méter területű ablaktalan raktárba, mely telistele van ládákkal. A nyitott ajtón keresztül hatol be a fény. Jeruzsálem fénye.

Az egyik hosszúkás alakú ládán mindenféle üvegcsövek és kémiai anyagok voltak elhelyezve — ez a „laboratórium“. Mellette egy másik nagy láda zöld papírral borítva, rajta írószerek — ez a „titkári hivatal“, munkahelyem.

Egyetem?

A raktár baloldalán állt egy régi épület, melynek egyes részeit elkezdték lebontani, kihővíteni és új szárnnyal megtoldani. Napról napra nőtt a forgalom a kis raktár körül. Köveket hordtak, meszet oltottak, a munkások száma növekedett, az egész omladozó ud-

Az első „egyetemi épület“

var énektől volt hangos — az építő-chalucok tudták: építik a Héber Egyetem első épületét.

Azon a papírfedte ládán íródtak az első levelek a cionista szervezetnek, Londonba, terv tervet, költségvetés költségvetést követett, az építkezés vezetői jöttek-mentek, ki számlát jóváhagyatni, ki megérdeklődni, hogy vajjon megérkezett-e már a jóváhagyás Londonból, Chaim Weizmanntól, erre meg arra a kiadási tételre vonatkozólag. Munkások bedugták a fejüket az ajtó nyílásán és érdeklődve tekintettek arra a magas férfira, aki az egyik láda tetején lévő lombikok között tesz-vesz és arra az alacsonyra, aki a másik ládán a papírokba mélyed. Mit csinálnak egész nap a homályos raktárban?

Néhány hónap múlva ablakokat vágtak a raktár falába. A munka szaporodott és lehetetlen volt továbbra is nyitott ajtó mellett dolgozni.

A munkások száma egyre nőtt. Be kellett fejezni a főépületet, meg kellett kezdeni a jobbszárny építését minél előbb. A professzor asszisztentst hívott maga mellé és nem tudtak többé a szűk raktárban dolgozni. Sok láda érkezett, tele műszerekkel, üvegeszközökkel és nem volt értelme, hogy kirakják őket, hacsak nem egy valóságos laboratóriumban. Szükség volt írógépre és gépírónőre, ami zavarta a két tudományos munkával foglalkozót. Türelmetlenül vártuk az épület első két szobájának elkészültét.

Augusztusban beköltöztünk ezekbe a szobákba, melyek a főépület földszintjén voltak. Mily boldogok voltunk! Fény és levegő és mindenekelőtt a tudat, hogy ez egy nagy mű kezdete! Ez a hangulat töltött el mindnyájunkat, a munkástól a professzorig. Napról napra nőtt az épület, szobák, terem, laboratóriumok.

Szeptemberben lázas munka kezdődött. Dr. Chaim Weizmann látogatását vártuk és befejezett épületszárnyat akartunk neki mutatni. Hosánna Rabba napján jött fel az egyetemre. Hogy ragyogott a tekintete! „Van már valami!“ mondta, amint végigment a négy szobán és a termen, melyek már csaknem teljesen elkészültek. Aznap délután csoportfelvételt készítettünk: a Vezér, az egyetlen professzor, a közben meghívott asszisztensek, a mérnökök, a munkavezetők és a munkások — ez volt az egyetem családja.

1925 decemberében, Chanukakor, a kémiai intézet előadótermében ünnepélyesen megnyitottuk a judaisztikai intézetet. Három professzor működött akkor a szellemtudományi karon. kettő közülök, Klein és Guttmann professzor, Magyarországról.

Ekkor jelent meg Dr. J. L. Magnes az egyetemen és kezdte hirdetni, hogy nyomban meg kell kezdeni a tanítást. Ki sejtette azokban a napokban, hogy ez az ember fogja magára venni az egyetem felépítésének nehéz jármát? Ki hitte, hogy az ő osztályrésze az egyetem építőjévé lenni? Mikor ezt a nevet említem, élémbe tóluul hosszú éveken át végzett áldásos és küzdelmes munkájának halhatatlan nagy fejezete, de — most az első napokban tartunk.

Csoportfelvétel 1925-ben. Középen Professor Weizmann, mellette balról Prof. Fodor, balszáron Ari Ibn Zahav

Chanuka negyedik napján volt, délután négy órakor. Az asztal körül ültek dr. *Magnes*, a három professzor és jelen sorok írója. Erre az órára tűzték ki a hallgatók felvételét. Őt, tiz fiatal emberre gondoltunk akkor, akik okulni és tanulni jönnek majd az egyetem néhány professzorától. Az egyetem nem ígért bizonyítványokat, nem ígérhetett, csak l'art pour l'art tanulásról volt szó — és az udvar tele volt jelentkezőkkel. Egyenként jöttek be, fiúk és lányok, Jesiva-növendékek, tanítók, munkások, diplomások és képesítés nélküliek. Mind tanulni vágytak a Héber Egyetemen. Igaz tisztelettel álltak az asztal előtt, ifjak és öregek és arcuk ragyogott, mikor meghallották, hogy felvették őket az egyetemre.

5685 Niszán 7-én (1925 tavaszán) nyitották meg hivatalosan az egyetemet. Az egész világról jöttek vendégek, a legnagyobb egyetemek kiküldöttjei és újra vendégek sokezen — ilyen öröme nem volt Izrael népének, ilyen elismerést nem aratott a többi népek részéről a Galut összes nemzedékei folyamán. Csak egy épülete volt akkor az egyetemnek, de képzeletben és akaratban megvolt már akkor az egész, nagy egyetem; egyetem, mely méltó a könyv népéhez — és a világ hitt Izrael népének akaratában...

És ma — az első épületet kiterjedt liget veszi körül és benne épületek sora és az épületekben osztályok és intézetek, 120 tudós a világ összes országaiból dolgozik és tanít bennünket és ezer hallgató figyel és tanul. Az egyetem az üldözött zsidó ifjúság egyetlen tan-

intézete, a zsidó tudósok menedékhelye. Kis „egyetemi város“, mely kiterjed nyugatra és keletre, északra és délre, melynek kapui nyitva állnak minden kopogó előtt, fajra, vallásra és nemzetiségre való tekintet nélkül.

És a „Héber Egyetem“ — az a kis raktár?

Az 1927-es földrengéskor annyira megsérült, hogy le kellett bontani. Helyén, a főépülettől balra, most virágoskert terül el.

Ha eljön az ideje annak, hogy felállítsák „Izrael szellemé“-nek emlékoszlopát, — ez a hely vár reá, ez a hely a legméltóbb rá.

TEVEKARAVÁNOK JÖNNEK ESTE

— J. Kamson héber verse —

*Tevekaravánok jönnek este
Jeruzsálem kapujához halkán,
Púpjukon, mint baldachinokat
Nagy csöndet visznek alkonyatban.*

*És csend a csennel szembe térdel,
Legszentebb csúcsán a földvégtelennek
És közelednek és leborulnak
A Mórija-hegy színe előtt — a csendek.*

PENINA ZALTZMAN

Szűk, komor, hideg a Penina Zaltzman szobája. Ágy, szekrény, zongora, semmi egyéb — és itt áll ő maga, sötét és sápadt, egy apáca tiszta homlokával, egy tizenhatéves lány életteljes szemével és egy nagy művésznő ritka kifejezésteljes, szenvedélyes, gyermekded és mégis érett szájával. Jelentős pianista ez a fiatal lány, akinél nem is szabad dicsérni a briliáns technikát, mert nála a technika már régen csak eszköz nagy zenei tudásának kifejezésére. A legnemesebb stílusú tehetség, telve erővel és szívvel. A muzsika, amely kiárad Penina Zaltzman karcsú ujjai alól, azt adja, amire a ma emberének oly nagy szüksége van: teljes magafeledkezést, teljes eltávolodást a ma tudatos átélésétől.

A biográfiájáról kellene valamit elmondani, de még alig van élettörténete. 1922-ben született Tel-avivban, Alfréd Courtot fedezte fel és 1938-ban a „Conservation National de Paris“ első díját nyerte meg — ez minden, amit életének fontos állomásaként fel lehet jegyezni... Néhány év múlva a jelenkor legnagyobb pianistái között leez a helye — ez minden, amit jósolni lehet róla.

Fejlődési vonalát nehéz megállapítani. Ma a misztikusan bús zene világa tartja fogva, nem játszik semmi csillogót, semmi napfényeset. De holnapra megváltozhat a világ körülötte, megváltozhat a világ benne — és akkor a legvilágosabb, legsugárzóbb muzsika fog ujjai alól kivirágozni. Nagy távlatú fejlődési lehetőség árad belőle, ha játszik, művészi egyéniségének fluidumától a rideg szobácska a legünnepélyesebb térré tágul, a véletlen vendég a legáhíthatóbb hallgatóvá változik.

Hazája Erez Izrael. Kötöttsége ehhez az országhoz, aho! ma annyi könny és vér folyik, megingathatatlan. Zenéjének nehéz és megragadó súlyában a hazáért való fájdalom tükröződik, de egyben Palesztina zsidó ifjúságának szent akarata és elszántsága.

Néhány hónap múlva hazamegy. De előbb még több koncertet ad Európában, ahol már ma is Franciaország és Lengyelország nagy városaiban jelentős sikerekre tekinthet vissza. Otthon, Tel-avivban fog élni, onnan fogják hívni a világ minden városába, ahol még van érzék a fajteóriánál és embergyűlöletnél magasabbrendű ideálok iránt.

Páris, 1938 október.

H. Patai Éva.

AZ EGYETEM SZÁMOKBAN

1. A Héber Egyetem kezdetei és fejlődése:

- 1918. Dr. Weizmann lerakja az egyetem alapkövét.
- 1924. A zsidó tudományok fakultásának, a mikrobiológiai és kémiai szakosztálynak megnyitása.
- 1925. A Héber Egyetem hivatalos megnyitása.
- 1926. Az orientalisztikai, higiéniai, bakteriológiai, földrajzi, botanikai, zoológiai és geológiai szakok megnyitása.
- 1927. Az „Einstein“ matematikai intézet megnyitása.
- 1928. A filozófiai fakultás megalapítása.
- 1929. Az egyetemi könyvkiadó megalapítása.
- 1930. Az egyetemi könyvtár számára épült „Wolfshon-ház“.
- 1931. A biológiai szakosztály megalapítása. A fizikai intézet.
- 1932. Az első Magister-avatás. A botanikai kert.
- 1933. Az átépített amfiteátrum felavatása.
- 1934. Az akadémiai szenátus megalakulása.
- 1935. A matematikai és természettudományi fakultás.
- 1936. Az első doktoravatás a filozófiai fakultáson.
Az egyetemi tanács megalakulása. A geológiai szakosztály közlönyének megindulása.
- 1937. Az orvostudományi központ építésének megkezdése a Scopus hegyén. Bioklimatológiai kísérleti állomás.
- 1938. Az egyetemi klinikák építése.

2. A tanárok és kutatók száma:

1925-ben 164, 1938-ban 116.

3. A diákok száma.

1925-ben 164, 1929-ben 250, 1935-ben 454 (köztük 37 kutató-diák), 1938-ban 734 (köztük 49 kutató-diák).

A hallgatók megoszlása nem szerint.

Férfi: 1929-ben 178, 1938-ban 499, Nő: 1929-ben 72, 1938-ban 186. Összesen 1929-ben 250, 1938-ban 685.

A hallgatók megoszlása szakok szerint:

Szellemtudományi fakultáson 1929-ben 213, 1938-ban 462. Természettudományi fakultáson 1929-ben 37, 1938-ban 223. Összesen 1929-ben 250, 1938-ban 685.

A diákok származási országai:

Anglia, Ausztria, Csehszlovákia, Danzig, Egyesült Államok, Egyiptom, Esztország, Hollandia, Irak, Jugoszlávia, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Magyarország, Mandzsukuo, Németország, Olaszország, Oroszország, Palesztina, Románia, Svájc, Törökország.

4. Az egyetemi könyvtár.

A könyvek száma 1937 végén: 242.843 (323.238 kötet). 1937 folyamán kikölcsönöztek 45.122 könyvet (49.101 kötetet), postán kaptak meg a kölcsönzők 791 kötetet, a nagy olvasóteremben olvastak 31.245 kötetet, a folyóiratolvasóteremben olvastak 5011 kötetet, a Hadassza-kórház orvosi olvasótermében 2610 kötetet. A városi és falusi könyvtárak száma, amelyek könyveket kaptak az egyetemi könyvtár duplikátumaiból 34. Az ezeknek küldött könyvek száma 2434. A könyvtárban lévő inkunábulumok száma 84. (Ebből 64 darab Z. Schocken adománya.)

7. Működnek a Héber Egyetem Barátainak Egyesületei:

Erec Jisrael, Ausztria, Anglia, Délafrika, Egyesült Államok, Bulgária, Belgium, Guatemala, Németország, Dánia, Hollandia, Magyarország, Jugoszlávia, Egyiptom, Mexikó, Norvégia, San Salvador, Lengyelorsz., Panama, Csehszlovákia, Franciaország, Kuba, Costarica, Románia, Svédorsz., Svájc.

8. Költségvetés:

Kiadások 1925-ben	21.639 LP
Kiadások 1938-ban	87.373 LP
Összes kiadások épületekre, laboratóriumokra stb.	271.059 LP.

Összes kiadások az Egyetem megalapítása óta 1937-ig: 836.276 LP. (Körülbelül 23 millió pengő.)

HERTZ J. H. BRIT BIRODALMI CHIEFRABBI JUBILEUMA

A brit birodalom Chief-Rabbi állása egyenrangú a többi birodalmi nagy méltósággal — így érzi az angol zsidóság befelé és így jut ez kifejezésre minden alkalommal kifelé is. A brit birodalom Chief-Rabbi hivatala nemcsak lelkeszi gondozóhely, hanem centruma az angol zsidóság törekvéseinek, találkozója szellemi áramlatainak és irányítója az egész angol zsidó felekezeti életnek. A Chief-Rabbi a brit birodalom zsidóságának legfőbb reprezentánsa és éppen az adja képviselőnek a tekintélyt és komolyságot, hogy nem dilettáns ügyvivője, hanem hivatott és hivatásos szószólója az angol Izraelnek. Ez az általános meggyőződés adta meg a ritmusát dr. Hertz 25 éves jubileumának.

Hertz József Hermann 1872-ben született egy kis magyar faluban. Apja, Smerl Herz héber költő volt, akinek Zemplénbutkán megjelent verseskötetéről nemrég írt a *Mult és Jövő*. A héber poéta, akinek verseihez az ugyancsak magyar származású Cvi (Molnár) Moskovitz írt előszót, fiatalon kivándorolt Amerikába és magával vitte 12 éves kisfiát, József Hermann is, aki az Egyesült Államokban folytatta tanulmányait, rabbipályára készült és 1894-ben avatták a Jewish Theological Seminaryban. Huszonkétéves volt csak akkor és meghívták rabbinak Johannesburgba, Délafrika fővárosába, ahol nagyszabású működést fejtett ki a transwali zsidó élet fellendítése érdekében. Megszervezte a hitközségeket és bevezette a héber nyelvoktatást. A búr háború idejében kiutasították Délafrikából a zsidóüldözések ellen kiadott éleshangú felhívásának megtorlásául. A háború után visszatért és egyben a Transvaal University College professzora is lett. 1908-ban Newyorkba hívták meg rabbinak, majd 1913-ban elérte pályafutása tetőpontját: meghívták Londonba Chief-Rabbinak.

Hertz vallási felfogásában konzervatív, mint cionista pedig a *Mizrachi* irányzatot képviseli. 1923—25-ben nagy utazásokat tett a brit birodalom tengerentúli tartományaiban a lelkeszi teendők megszervezése céljából. Mindenütt küzdött az úgynevezett liberális-reform irányzat ellen és síkraszállt a hagyományos zsidóságért. Hertz Chief-Rabbi

of Translators of the American Jewish Bible Version tagja résztvett az új angol bibliafordításban, szintúgy az *Encyclopedia Britannica* szerkesztésében.

Bibliafordítása és főképpen kommentárja nagy hírre tett szert, megjelent németül is a berlini Jüdischer Verlag kiadásában és most magyar kiadását is előkészíti az IMIT.

Hertz Chief-Rabbi többször adta barátsága jelét a *Mult és Jövő* iránt. Jubileumi számunkban közöltük Patai Józsefhez intézett meleg üdvözlő írását, melyben a Chief-Rabbi köszönetét fejezte ki azért, hogy a *Mult és Jövő* az angol zsidóság kultúrtörekvéseivel oly behatóan foglalkozik és külön köszönetet azért, hogy dr. Patai a jeruzsálemi Egyetemen a magyarországi héber költészetéről tartott előadásában az ő holdogult apja, Semerjahu Hertznek költői műveit is méltatta.

Dr. J. H. Hertz, a brit birodalom Chief Rabbija

nagy lelkesedéssel működött közre a *Balfour-deklaráció* érdekében és általában a cionista intézmények és Nemzeti Alapok lelkes támogatója. A jeruzsálemi Héber Egyetem judaisztikus intézete direktoriumának elnöke. Mint „Board

Semarjahu Hertz magyarországi héber költő, a Chief Rabbi apja

Semarjahu Hertz héber költő sírköve

Sz. G.

PAP KÁROLY: AZAREL PESTRE ÉRKEZIK

Egy augusztusi napon, késő délután, Azarel vonata befutott a Keleti-pályaudvarra.

Az utolsó félórán Azarel kint állt a harmadik osztályú kocsiperronon; látni akarta a közelő fővárost. Még sohasem volt itt, bár eféle nagy városban lakott már egyszer: Bécsben.

De most félre az emlékekkel! Hadd üdvözljék egymást ezzel a rengeteg ismeretlen étellel, mely ezer és ezer házdarabban összezsúfolva közeledik a napfényben. S ahogy közeledik, úgy növekszik s szóródik széjjel, tágabbra, egyre tágabbra!

Ez a kép felizgatta a laza idegzetű fiatallembert, s a magány, amelyben utazott, s a teljes bizonytalanság, amely rá várt, növelték izgalmát. A sehová-sem-tartozás melankóliája, amely, mióta csak eszmélni tudott, mindig kísérte, e percben a vonatkerekek vasütemére — ki tudja hányadszor! — ölelkezett benne egy új, teljesen szabad s mégis ragyogó élet reményével. Mindez most úgy elbódította, oly fájdalmas-édesen, hogy dudolni kezdett.

A dallam alapvonalát a kerekek és sínek zörgésétől kölcsönözte s ezt az egyhangú, de ismert ütemet, csak éppen feldíszítette, a maga azareli módján. A szöveg, amelyet hozzáadott, ugyancsak zagyva volt és különös: értelmük valahol a hangzásukban rejlett; ki tudja hol? S vajjon Azarel nem énekelt-e már ilyesmit? S ki tudja hányadszor?...

De félre az emlékekkel! Itt az ünnepélyes perc! Most kiszáll a harmadosztályú kocsiából, s megáll a perronon papírba burkolt kis csomagjaival. Kellemes neki a nyüzsgés-forgás, ami körötte zajlik; kicsit kipirul, s csak áll. Tetszett neki, ahogy az emberek siettek, kiáltoztak, ölelkeztek, csókolóztak, keresgéltek, torlódtak!

Azarelnak nem oly sürgős. Rá senki se vár.

Azarel letette könnyű csomagjait. Nehezen lélezett. Fülledt volt az augusztusvégi alkony. Megtörülte az arcát s körülnézett.

Idegen nagy utcasarok, jobbra idegen utca, s balra idegen utca, mindegyiken végig lehetne menni, mind új és ismeretlen. A kirakatok már ki vannak világítva s mindenütt emberek és nők, ki, be, le s fel.

Gyerünk tovább, Azarel. legjobb lesz egész egyenesen véges végig. S nézd csak tovább a nőket.

S Azarel ment, míg az egyik átadta a másiknak. Merre járt, mit akart? Talán azt hitte már, hogy mindaz a sok nő, akit követett, csak egy-egy láncszem, ahhoz, akihez a legutolsó majd el fogja vezetni? Vagy hogy valamennyien csak helyettesítenek valakit, akihez még ma el fog jutni — általuk? Vajjon kihez, Azarel? Talán ahhoz, akit akkor látta, mikor még szemed se volt, s akit éppen mert már szemed van, nem tudsz többé megismerni? Kit keresel? Azt, aki megállít változásaidban, vagy aki egymaga kerget majd végig valamennyi változáson? Vagy talán csak magát ezt az elmerülést keresed, a pusztá elmerülést valami szüntelen szomjuságba? Nos rajta, siess, kövesd őket, mert sokan vannak, milyen sokan vannak ebben az egy városrészben, hát azokban, ahol még nem jártál, *bár ha sietsz, még járhatsz!* Csak előre!! Igaz, akkor is lesznek, akiket nem láttál és sohasem fogsz látni. Akik ott lapulnak a házakban, ahová nem teheted be a lábad, szobákban, odukban, pincékben, kertekben, Ó, merre indulsz... Azért hát siess, siess, mert már nem sokáig látod őket: eltűnnek, szétrebbennek, elbujnak s elnyeli őket az erdő, az alkony, a sötétség.

Vagy nyolc óra lehetett. A forgalom most hirtelen megnőtt. Emberhullám hullám után tolult a villamosátjáróknál. Azarel egyre több ember közt ment el. Mind nehezebben jutott előre a nők után, akiket követett. Egyre

közelebb ment hozzájuk, mind sápadtabb lett az arca s a veritéktől mind harmatosabb. Vállán átvette, kulimód cipelte csomagjait, felöltöje a karján kúszott utána a kövezet porában. Nem figyelte. Görnyedten most éppen egy fekete-pettyes ruhájú nőre nézett, a hátára, a nyakára, amely jócskán szabadon volt. Már nem változott át többé, már csak a vágy kínoztta, hogy szóljon valamelyikhez, a pettyes ruhájúhoz, vagy a zöldruhájúhoz, de sürgősen, hamar mondjon valamit, ha csak egy szót is! De csak valami artikulátlan, rekedt, zsúfolt mormogás tört ki a száján, a nő ijedten nézett rá s átesapott gyorsan a másik járdára. Azarel meggyorsította a lépteit. Vérpirosan, amit mély sápadtság követett, sietett tova. De hiába! Megint csak közel kellett mennie valamelyikhez, még közelebb, mint az előbb. S most annyi hang se jött a torkán. Csak érezte, amint az ujjai megmozdulnak, remegve. Rémülten állt meg: hiszen már nem ura a testének.

Elhülve fordult be az egyik sötét utcába, majd megverten kullogott ki az utca végén vissza a fényesebb körutakra. Már nem merete követni a nőket, csak állt az egyik sarkon s onnét nézte őket.

Fáradt volt. Érezte a lábát s a derekát.

Csomagjait maga elé tette az aszfalra, kalapját kezébe fogta, arcát törölgette. Így állt s nézett: a forgalom lassan apadt. A nők, mintha megkevesbedtek s hamvukat lassan elvesztették volna, azt az illatos ködöt és felhőt, amellyel azelőtt magukkal vonzották. Már alig volt köztük különbség, s nemsokára ezt is elvesztették, csak valami hús maradt belőlük, amely egyforma veszedelmes és szennyes élvezetet rejteget. Most már néha egyik-másik megnézte Azarelt s volt, aki hátrakacsintott rá. Azarel elfintorította az arcát s csak állt.

Most már kezdte látni a férfiakat is. S még később a nyomort: rongyos, meztellábas embereket, akik a járda mentén hajladozva vizsgálták az utcai hulladékokat. Az egyik meztelen lábával kotort benne, amely olyan színű volt, mint a flaszter, a másik a kezével turkálta. Volt, aki fölszedett, magával vitt egy marékkal s úgy bandukolt tovább...

Azarel irtózáttal figyelte őket. Bezzeg ezeknek az illata nem vonzza őt: hozzájuk nem óhajt közelebb férközni, járásuk nem ver fel szívében más és más ritmust, tüdejében más és más lélegzetet, ínyén más ízlést, más szaglást orrában! Az ő kedvükért nem változik át, tőlük nem kell féltetni az ujjait, hogy önmaguktól elkezdjenek remegni, s hogy magához öleli őket!

Azarel vállára vette a csomagjait. S elment az egyik nyomorult után. Szeme félénk undorral és szégyennel tapogatta a szennyes rongyokat, amelyek előtte lebegtek egy vékony lábszáron, amelyről többször el-elkapta tekintetét: hogyan tudja vinni ez a vékony, hosszú csont ezt az embert?

Irtózott, hogy odamenjen hozzá s krajeárt adjon neki! S mire mégis rászánta magát: a nyomorult már átkullogott a szomszéd járdára.

Am hamarosan ott volt helyette egy másik. Ez nemcsak alul, felül is majdnem egész mezíten volt. Csak egy szennyes ing lógott róla rojtokban s alul valami zsák, mint egy kötény volt bekötve combjai közé. S hány volt ehhez hasonló! Csapatostul kószáltak a sötétben, ültek a járdán, a padon, a kirakatokat nézegették, vagy némán koldultak. Azarelnak mindegyiket követnie kellett, s ő egyik utcából a másikba ment utánuk, irtózva és félelemmel s lassan.

Akarva — nem akarva átvette magába járásuk ritmusát,

bágyadt, tétova kószaságukat s már kezdte érezni gyomrában az éhség egyhangú, fáradhatatlan papagáj-himbálózását, amely csak egy szót tud s ismétli gépiesen: enni, enni, enni... Már érezte, hogy épp oly gyenge, mint azok, hogy épp oly gyáván és kószán kell tekinteni rájuk, mint azoknak őreá, érezte, ahogy szürkül, szennyesedik bőre, rongyolódik rajt' a ruha, a cipő...

Megint rémülten állt meg, szégyenkezve, elhülten telepedett egy üres padra, ott ült jóideig háván, ismerte már ezt a hangulatát, nem küzdött ellene. Várt.

A fülledtség engedett. Lassan kicsit hűvösödni kezdett. A közeledő ős fanyar, ködös szaga érződni kezdett az éjszakában.

Azarel felkél, sóhajtva, letisztítja a kabátját, csupa por alul, ahol meghurcolta; aztán nekiindul szállodát keresni.

Igen, önfegyelem és beosztás nélkül nincs igazi eredményes élet! Túlságosan szétszórt vagyok, összekapkodott. Egyszer ijedt, aztán lázas. Lapuló, aztán tűzhányó. Zsidó, keleti. A művészet egyensúly és mértéktartás. S ez az élet művészete is. Ha nem alakítom ki magamban mind a kettőt: elveszek. Most van a legvégső ideje, hogy megragadjam magamat. Hogy ellenőrizsem minden moccanásomat! Markomba kell fogni magamat, mint egy állatot! Keményen, különben, mint annyiszor, megint széthullok! Széthullok, mint a nép, amelyből származok! S még hozzá hogyan! Végső hajtásaként egy zártvérű családnak. Kemény nehézségek, végzetes megszorítások! Akárhová nézel a családban, a rokonságban, épp úgy, mint magadban, széthulló erők mindenütt! S benned legveszedelmesebben!

Azarel megkeményítette a lépteit, kihúzta magát.

Néhány lépés és már műértő szemmel igyekezett mérgetni az utcát, amelyen éppen áthaladt.

Vajjon hogy fognád el versben ezeket a házakat, ezt az esti tíz órai utcát? Ne csak mindig egyenest és nyersen önmagadat! Hanem ezt: az utcát, a járdaszélén egy fát, az ég egy darabját s ahogy mindezen egy lámpavilág oson végig, mint egy macska. Nem jó lecke volna ez neked?

Azarel megállt. Már elcsendesedett. Csak a távoli főútról hallatszott egy-egy autóbusz és villamos. Aztán néhány járókelő nesze. Ezek most zavarták. Várt. Ez az utca épp oly idegen, mint a többi. A magános fa a járda mentén s a lámpavilágnál, valamelyest kísértetiesnek látszott. S a házak... mennyi munka rajtuk! A falak, ablakok, párkányok, díszek, kapuk, oromzatok, szegélyek. Megterhelés, elrendezés. Egyensúly. Az anyag s a tér kiképzése, színjátéka. Mindebből semmit sem érzel? S még kevesebbet tudsz!... Legfeljebb az árnyékok alakja, útja ez és mintha ez izgatna leginkább. Ahogy bebújnak ezek az árnyékok, ide-oda az ívek mögé, ahogy kikandikálnak itt-ott, ahogy kúsznak és megtörnek: a tárgyakra ez az örök lelkiismerete! S minél emberibb a fény, mint ezé a lámpásé, s minél csöndesebb a táj: annál inkább úgy érzed, hogy az árnyékok vonzanak leginkább, s hogy az árnyék: a tárgyak lelkiismerete. El tudnál-e merülni ebbe a házba? Ebbe a nagy palotába, úgy mint néha szoktál önmagadba vagy a női szépségbe? Ez a ház nem árulná el neked lelkét, alkotóját, építőjét? Nem érzed a zenét, amelyet ez az egész palota áraszt? Ahogy átvonulnak rajta a tér hullámai, a távolság habjai? Az ég, s a levegő fűrésztik s átjárják testét, amelyben az ő szíve dobog: a tagok aránya. Ez lüktet benne, s az ő vére, idegei hálózata, csontszerkezete: a vonalak, ívek, oszlopok. Hatalmas állatok csoportjai ezek a házak, amelyek valamikor régesrég kijöttek az erdőből, az emberek szívével, az emberek emlékezetében jöttek ki az erdőkből, ahol még az emberek együtt éltek velük. Onét hozták magukkal az emberek a hatalmas állatok szép-

ségét, mozgását. S ez merevedett hennük lassan épületekké a kövekben. Ez volt számukra a szépség és a zene mintája, az istenek jelképe. Egy ember állt itt valamikor, s azzal a vágyal bámult a távolba, hogy betöltse ezt a teret...

Azarel úgy viselkedett, mint aki semmi kétség, semmi véletlen: egyenest ebbe a „Piros harang“ szállodába jött. Szinte már ismeri. Felköltteti magát jó kora reggel, kopogjanak nála. Tudja ő jól, mire való az a holnapi reggel. Teljesen tisztában van az idő jelentőségével. S általában az éjszakával, amely alvásra szolgál.

A hotel kicsike, de azért Azarel pénzéhez képest nagyon drága.

Míg felmegy a lépcsőn szobájába, végig a piros futószőnyegen, elhatározza, hogy már holnap el fog hurcolkodni. Hónapos szobát keres magának. Azt majd kifizeti egy egész hónapra. Ez lesz a leghiztosabb. S a többi pénzt, amije marad, be fogja osztani harminc részre. S e szerint fog étkezni. Holnap pedig az lesz a legelső útja: meglátogatja Ág urat.

A szoba kicsiny. Valami zúgudvarra néz. Azarel letekint. Most olyan lett az arca, mint az udvar: cseppet sem barátságos, szűk, gyanakvó, homályos. Mingyárt viszhahúzódik a szobába.

Most kipakkolunk. Előveszünk egy hálóinget a csomagból. A nagyobbik skatulyából. Ne szaggasd a spárgát! Már megint nem gondolsz előre! Már megint nem ellenőrzöd magadat! Hogy kötőd majd össze, ha holnap hurcolkods! Légy türelmes.

A hálóinget apja viselte. S ahogy az ágyra teszi, eszébe juttatja azt, aki hordta.

Kit Azarel? Édesapát? Az édesapát? Aki jó, aki nevel és szeret? Nem. Azarel úgy látja apját: ő az ember, aki ezt az inget hordta. S úgy látja, ahogy ezt hordta. Szegletes, heves, zsarnoki léptekkel ki tudja hány reggelen látta így apját, talán éppen ebben a hálóingben,

Geológiai osztály. A Holttengerben található kémikáliák

Az Egyetem diákjai a szünidőben narancsosban dolgoznak

gyermekkora évein át. S később is, valahányszor megtörve, rongyosan, új élet után vágyódva, megtért néhány napra vagy hétre a szülői házhoz, mert már sehol sem akadt számára kuckó és falat. S ő megint remélte, ez most a legutolsó hazatérés. Ez most a legutolsó új életre-készülődés. Ez most a legutolsó kéregetés, szülei házánál, ez most a legutolsó néhány ing, a legutolsó olcsó öltözet, a legutolsó ócska pár cipő, amit elfogad apja zsarnoki kezétől, hosszús tekintetétől. Vajjon valóban utoljára történt-e ez a „legutolsó”? Ó, hová lettek ezek az új Azarelek? Mily veszedelmesen hasonlítottak mind egymáshoz! S vajjon a következő nem fog-e megint csak hasonlítani azokhoz, amelyek már elmúltak?

Azarel fölemeli s újra leteszi a hálóinget. Nem szívesen fogja viselni. A többi három inget sem. Azok is apjái voltak. Mintha most is benne volna apja: idegenkedve nézi. Szinte felemelkedik az ing, megtelik, már itt van apja. Csak egy apa? Ahány ing, annyi apa! S hány apa, amit már szívében elviselt, mint ahogy elviselte testén atyja ingeit... Hány ilyen kemény, száraz, sasorrú, asszír fej, barna szakállal, amely benövi az arcot, s hányféle nagy, de bennülő, acélszürke, bizalmatlan szem tekint ki belőle! S felette hányféle szép, de rideg homlok, tetején a kicsiny papisapkával!...

S mellette az anya. Kicsoda, miféle anya?

Azarel nem tudja, sohase tudta, kicsodák a szülei. Minél jobban szerette volna megtudni, annál kevésbé sikerült ez neki. Azarel jól tudja, hogy a szüleit ő már sohasem találhatja meg. Akármennyit tudna róluk, akkor sem volnának szülei az övé, s ő a szüleié. Hiába minden

viaskodás! Olyanok Azarel lelkében, mint az Orkusznál, az alvilág bejáratánál, azok az árnyak, amelyek nem mehetnek be a halottak birodalmába, de az élők közé sem térhetnek vissza. Örök szomjúsággal keringenek alaktalanul Azarel lelke körül, hiába szeretné, hogy szülőkké legyenek, már nem lehet. S hogy emberekké, az sem lehet. Valami vékony, de mély szakadás történt itt. De mikor, s hol? Azarel néha tudja, néha nem. Csak egy vágy maradt mindig benne: elszakadni tőlük mindörökre. Most nem ezzel a vággyal jött el tőlük? De nincs-e itt egy még mélyebb vágy: elszakadni úgy, hogy megszűnjön minden köztük, még a vágya, emléke is minden kapcsolatnak? *A tökéletes feledés álljon köztük mindörökre!* A Tanatos! A fájdalom és öröm nélküli feledés, az emléktelen feledés, a „nem volt soha semmi.” Hányszor kívánja, hogy bárcsak ne ösmerte volna soha szüleit, bár ne maradt volna reá más szüleiből, csak egy-egy kép, egy levél. Ezeket aztán képzeletével s vágyaival csodálatosan telitöltötte volna élettel, s akkor milyen jó volna! A művész vágya volt ez, aki szüleit is maga akarja teremteni? Vagy a gyermeké, akit nem szívesen láttak, talán akkor, mikor világra jött? Lehet, hogy csak két gyermeket akartak, s őt, a harmadikat, a legkisebbet, már nem kívánták... De hiszen jött utána még egy negyedik, egy kis halott! E gyászos mélységbe nem akart Azarel belegondolkodni. Vagy tán maga az élet óhajtotta már a nyugalmat családjában, az Azarelek évezredek óta zárt, elfülledt, ellankadt zsidó vérségében? Nem innét a szakadék közte s szülei közt s talán akkor is itt volna, ha szülei a leggyöngédebben bántak volna vele? Maga az élet akarta ezt a szakadékot! De a végső sarjak gyakran a legodaadóbban, szinte görcsösen tapadnak vissza az ághoz. Nem, Azarel nem jut, nem juthat nyitjára. Önmagára vessen minden követ? Nem ez volna a legszebb, legnemesebb, s ő nem akar nemes és szép lenni? Nem ez méltó egy versíróhoz?

Ne töprengj, Azarel. Hiába, ha a vérség, szeretet, vagy ki tudja mi, megtört, nem segít többé a gondolkodás. Ha megráznád ezt az inget, annyi emlék hullna ki belőle, amennyit csak akarsz. Annyiféle arca apádnak, mint a hópihe, annyi arca anyádnak, s annyi arca magádnak is: egy tél kitelne belőle...

Azarel már levetkőzött. Ott állt apja ingében, amely kicsit rövid volt neki. Mielőtt leoltotta volna a villanyt, a tükörbe tekintett. Szeme élesebb lett. Nem úgy nézte tükörképét, mint önmagát, hanem mintha egy idegent látott volna, akibe szerelmes: gyanakvó féltékenységgel. Miért nem vagy olyan, egészen, amilyennek én kívánlak? Minél tovább nézte magát, annál elégedetlenebb volt: szemét kicsinynek látta, homlokát túlságosan szélesnek. Szemöldökét durvának, orrát asszonyosnak, száját kicsinynek, hidegnek, állát barominak, nyers, durva, falánknak. Arccsontjait szélesnek, tatárosnak. Az egészet kínosnak, kellemetlennek, alaktalannak, formátlannak, s még hozzá nőiesnek. Már a villanykapcsolónál volt a keze, mikor hirtelen meglátta magában anyját, mint egy távolodó árnyékot, amely tükörképében gyorsan beljebb suhant s eltűnt...

Utána sóhajtott.

Igen, túlságosan az anyja! Ez veszedelmes. A férfi-gyermek, aki sok nőit örököl. Lehet, hogy innét az az ideges érzékiség, amely már annyiszor kínozta.

Lekattintotta a villanyt s hebújt az ágyba.

Ahogy lefeküdt, úgy gondolta, hogy túlságosan érzi a testét. Tagjai túlságosan érzik egymást. Szinte sugdolóznak. Ez is nőies. Megint sóhajtott. Feltámadt képzeletében a sok nő, akiket követett, s aztán a többiek, a nyomorultak. Ahogy állt a villamosátjáróknál. Szinte újra kezdődött vele a nap, míg össze nem kuszálódott az álom zürzavarában.

Ussiskin beszél a jeruzsálemi Egyetem szellemtudományi intézetének alapkövetési ünnepélyén

A 75 ÉVES USSISKIN

Nehéz időkben ünnepli a zsidóság Ussiskin születésének 75-ik fordulóját. Nehéz, a Palesztina-építés jövő kereteit meghatározó időkben. És talán annál inkább érzi át a maga teljességében Ussiskin jelentőségét. Ennek a kivételes férfiúnak töretlen energiájára, a fanatizmus határát érintő meggyőződésére ma nagyobb szüksége van a jisivnak, mint a kezdet romantikus idején. Akkor az építés az egyéni nagyszerű önfeláldozás, a hősi lendület jegyében haladt, ma a reálpolitika tényezői határozzák meg és a zsidóságban, a zsidóság körül minden érték ijesztő átértékelése folyik. Ussiskin jelszava, célja, ideálja nem változott. Váltsátok meg a földet! — ezzel indult és ma is a föld megváltásának mindenek fölött való fontosságát hirdeti. És emellett Erec Izrael földjének egységét. Ebből a felfogásból folyik, hogy egyéniségének egész súlyával mondott nemet az elosztás tervéhez — és az idők komolyságát demonstrálja, hogy nem vonta le meggyőződésének következményeit és továbbra is benn maradt a pártszervezetben. Menachem Ussiskin egyénisége, egész élete az eredi munka nagyszerű szimbóluma. És ebben az értelemben ünnepelte 75-ik születésnapját az egész zsidóság Erecben és a galuthban az összes szervezetek minden pártárnyalati különbség nélkül.

Közösen adták ki a manifesztumot az executive, a nemzeti tanács, a főrabbi, a Keren Kajemeth és a Keren Hajeszod, Palesztina összes nagy intézményei. A felhívásban a következőt írják Ussiskinről:

Az ő életének 75 esztendeje a legerősebb kifejezője a cionista megvalósulásnak Erec Jiszraelben és a cionista munkának a szétszórtságban. Mindig kitartott meggyőződése mellett és alkotóereje állandóan nőtt a korával. Mindig győzedelmeskedett a cionista vártán, amelyen szakadatlan és rendületlen állt, nem törődve vereségekkel és akadályokkal. A belső megrendülések, melyeken a mozgalom keresztül esett, a támadások az építőmunka ellen csak fokoz-

ták az ő energiáját és egy pillanatig sem ingott meg bizakodásában és munkaerejében. A harc megacéloította tetteit, akaratát. Küzdött népünkért, országunkért és nyelvünknek teljes megváltásáért, a föld benépesítéséért, gazdag héber kultúráért, odaadó úttörésért. Ebben az egész hosszú korszakban Menachem Ussiskin egyénisége a nemzeti hősiesség szimbóluma volt, kimagasló egyéniség, amely egész környezetét elárasztotta szellemével.

Ussiskin rövid életrajzát az alábbiakban foglaljuk össze:

1863-ban született Dobrownában, Oroszországban. Apja gazdag, művelt kereskedő volt. Házában párhuzamosan részeseült hagyományos és világi nevelésben. A reáliskolát és egyetemet elvégezve, technikus-mérnök diplomát kapott. 1881-ben csatlakozott a cionista-barátok mozgalomához és a „bilui“ társaság alapítói között volt. 1887-ben résztvett a druszkieniki kongresszuson és nagy tervet terjesztett be a Palesztina-építés számára. Ezt kifejtette különböző héber lapokban is. Amikor Achad Haam a „Mózes fia“ társaságot alapította, Ussiskin is közöttük volt. Később résztvett az odesszai gyűlésen és tagja lett a híres „odesszai bizottság“-nak. 1891-ben Jakatarinába költözött. Három hónapot Palesztinában töltött, 1896-ban megismerkedett Herzlrel és az elsők között volt, aki segítségére sietett a Cionista Szervezet alapításánál. 1903-ban ismét négy hónapot töltött Palesztinában, ahol megalapította a *Palesztinai Zsidók Általános Szervezetét* és a *Héber Tanárok Szervezetét*. Visszatérve Oroszországba, megalapította a „Cyone-Cyon“ szervezetét és megszervezte a karkovi gyűlést az Ugandaterv ellen. 1903-ban ugyanakkor közzétette programját, melyben kifejtette a gyakorlati Palesztina-építés körvonalát. Ez lett irányadó a cionista tevékenységekre általában. 1905 óta a palesztinai munkáskolóniák alapítására törekedett. 1913-ban ismét Palesztinában volt és felállította a cionista-munka három alappillérét: *zsidó munka, zsidó földön — héber nyelv, héber egyetemen — keleti kultúra feltámasztása héber Jeruzsálemben*. 1919-ben elhagyta Oroszországot és Weizmann és Sokolow-val együtt megjelent a békekonferencia előtt Párisban és lángoló beszédben felállította a héber nép követeléseit. 1921-ben a *Keren Kayemeth* elnöke lett. *Az ő vezetése alatt váltotta meg a K. K. L., az Émek Jizreelt, Émek Zebulont, Émek Helfert és a többi*. Az első cionista kongresszus óta (1897) a cionista Ekszekutive tagja, 1935 óta elnöke. Hetvenéves jubileuma alkalmából alapították a „Kfar Menachem“ kolóniát és kiadták az „Ussiskin-könyvet“.

A jeruzsálemi Egyetem parazitológiai intézetéből. Skorpió

A jeruzsálemi Egyetem bioklimatológiai intézete. Mellette egy agave

EMŐD TAMÁS: SZIVEM, SZERELMESEM

— A napokban elhunyt költő hátrahagyott verseiből. —

A temetőbe nyáron
Jöjjél ki kedvesem,
Ott fekszem én a domb alatt
Szívem, szerelmesem.

Csukott szememben álom,
Terólad kedvesem,
Fejemnél méhek donganak
Szívem, szerelmesem.

A boldog napsugáron
Él minden kedvesem,
Csak én nem élek már soha
Szívem, szerelmesem.

Könnyem, jajom, gitárom
Nem lesz több, kedvesem:
Szekfű leszek és viola,
Szívem, szerelmesem...

ELSŐ SEGÉLY EREZ ISRAELBEN

Az első lépést a vörös Magen David, a „Magen David Adom“ megalapításához az 1929-iki arab zavargások adták. A kezdeményezés dr. M. Levontin, a telavivi Hadassah-kórház igazgatójának nevéhez fűződik. Egy kis ambulatórium volt a kezdet, ebből alakult ki a tekintélyes, ma már a modern technika minden vívmányával felszerelt intézmény. Sajnos, 1929 óta már többször volt rá szüksége Palesztinának, mégpedig nem csupán a szokásos közlekedési balesetek miatt.

A vörös Magen David segítsége éppúgy, mint a vörös kereszté, felekezeti és politikai különbség nélkül mindenkinek rendelkezésére áll. Előfordult 1933-ban Jaffában, ahol angol katonaság csapott össze az arabokkal, hogy amíg a zsidó mentőautó zavartalanul leadta a sebesülteket a jaffai kórházban, ugyanott két ápolónővért, akik minden figyelmeztetés dacára nem hagyták el helyüket, meggyilkoltak.

Bár a vörös Magen David ugyanazt a szerepet tölti be Palesztinában (ha eltekintünk az angol katonai ambulanciáktól), mint más országokban a vörös kereszt, a kormány nem ad számára semmiféle támogatást. Viszont Tel-aviv városa elismeri ennek az intézménynek nagy érdemeit és ingyen házhelyet adományozott a vörös Magen David csillagának, ahol aztán 1934-ben megépítette központi épületét. A közel 5000 font költség közadakozásból gyűlt össze. Ezzel az intézmény új fejlődés stádiumába lépett. Tel-aviv egyúttal az országos szervezet székhelye lett, amely 15 vidéki állomást tart fenn. A kis csapatot, amely az első barakban a segítség munkáját végezte, ma 1000 főre rúgó, önkéntes ápoló váltotta fel, akik egymást csoportonként felváltva, éjjel-nappal szolgálatot teljesítenek. Az orvosokat, soffőröket, irodai alkalmazottakat eltekintve, mindannyian, a vezetőség is, ingyen dolgoznak, idejüket az emberszeretet művének áldozva.

Az intézmény bevételei a baráti kör havi hozzájárulásaiból, egyéb egyszeri adományokból és az évenként rendezett bál jövedelméből adódnak. Tel-aviv városa az utolsó két esztendőben évi 420 fontot engedélyezett a Magen David Adomnak.

A nagy fehér betegautó, amely a hívás után alig egy perccel indulásra kész, ma hozzátartozik Tel-aviv utcai képéhez. Az egyes állomásoknak fekvésük szerint 60 km körzetben kell az első segélyről és a betegek, sebesültek elszállításáról gondoskodni. A kocsikban két betegágy van, de mellettük könnyen fel lehet állítani a harmadikat. Vízvezeték-

kel, kötszer és műszerszekrényvel, oxigéntartállyal, villamos fényszóróval is el vannak látva ezek a kocsik, úgy hogy az első segélyt már útközben folytathatják. A fehér mentőautók közeledése nyugodt időkben közlekedési balesetet, egy páciens elszállítását, egy vízbefúlt vagy villamosáramtól sujtott segítséget jelenti.

Emellett ma már, mikor Tel-aviv, Haifa és Jeruzsálem nagy városokká fejlődtek, nagyvárosi forgalommal, nagy gondot fordítanak a balesetek megelőzésére. Heteken át jelentek meg a napilapokban kis rajzok, megfelelő szöveggel, amelyek a közönséget kitanították, hogy viselkedjék az utcakereszteződéseknél. Ugyanezt a célt filmek és brosurák is szolgálják.

A „Magen David Adom“ rendszeresen küld a kolóniákba egészségügyi csomagokat, aminek különösen a távolabbi telepeken van nagy jelentősége. Majdnem minden kibucban van a „Vörös Magen David“ által berendezett segélyhely, amely a „Kupath Cholim“ (a munkásszervezet betegpénztára) egyik orvosának vezetése alatt áll. De itt is gyakran van szükség szállítás szempontjából a fehér betegautóra. A most elkészült Tegart kerítés építésénél a segítőállomáson a betegkocsi is ott volt és 12 esetben vitt beteget, sebesültet a haifai, tibériasi kórházba.

Külön kell megemlékezni a két év előt alakult különös segítőcsapatról, a vért-adókról. A késszúrások, bombaszilánkok, lövések által sebesülteket azonnali vérátömlesztéssel gyakran meg lehet menteni. Viszont a siker reményét nagyon lecsökkentené, ha a baleset után még keresni kellene a megfelelő vérösszetételű egyént. Hogy ezt elkerüljék, azokat, akik véradásra jelentkeztek, csoportonként regisztrálták és mindezek éjjel-nappal elérhetőek, ha színházba, moziba mennek, a központban meghagyják, melyik sorba, melyik helyre szól a jegyük és így szükség esetén néhány perccel a beteg kórházszállítását után, ők is kéznél vannak. Éppúgy, mint a többi önkéntes segítők, ők sem kapnak semmit, sőt azt sem tudják, kinek megsegítésére adták vérüket.

Természetes mindez a nagyszerű, modern berendezés még nem felel meg teljesen a szükségletnek és így állandóan azon dolgoznak, hogy új betegautókat szerezzenek, addig pedig, ha szükség van rá, igénybe veszik a magán-teherautókat, amelyekben könnyen felállíthatják a rendelkezésre álló modern betegágyakat.

B. BARSAI: A HÉBER EGYETEM VÉGZETT DIÁKJAI

A héber egyetem végzett diákjainak sorsát a zsidóság a világ minden táján érdeklődéssel kíséri. Közép- és Kelet-Európában azért, mert a szülők számára életkérdés, hogy gyermekeik, akiket a középiskola elvégzése után Jeruzsálembe küldenek, hogyan helyezkedhetnek el az egyetemi tanulmányaik befejezése után Nyugat-Európában és Amerikában pedig az egyetemet végzett diákok elhelyezkedésében látják az Egyetem értékének egyik fokmérőjét. Kezdjük hát a statisztikával: 112 diák végezte el eddig tanulmányait az Egyetemen. Ezek közül elhelyezkedést talált: 1. Palesztinai iskolákban 43. 2. Hivatalokban (Egyetem, Jewish Agency, Kormány, stb) 21. 3. Tudományos segéderők az egyetemen és a rechoboti kísérleti állomáson 15. 4. Magánhivatalnokok 12. 5. Külföldi zsidó intézményekben 4. 6. Külföldön egészíti ki tanulmányait 7. 7. Szakmunkás 1. 8. Nem helyezkedett el 9. Összesen 112.

Sokan azok közül, akik most tanári pályán vannak, már külföldön megszerezték képesítésüket és csak tudásuk gyarapítása végett irakoztak be a jeruzsálemi egyetemre. Többen pedig mint kutató-diákok folytatták tudományos munkájukat az egyetemen és szép eredményeket érnek el. *A természettudományi szakokat végzettek közül néhánynak az egyetem lehetővé teszi, hogy mint fizetett segéderők két évig dolgozhassanak az egyetem kötelékében és ezáltal elkészíthessék doktor-munkájukat.*

De mindezekon felül a héber egyetem avatottjainak legfontosabb feladata, hogy *szellemi elitjét képezzék a pa-*

Prof. Bergmann és Prof. Martin Buber

A Schocken-féle inkunábulum gyűjteményből az Egyetemi Könyvtárban: Abudurham könyvének első oldala. Nyomatott 1490-ben Lisszabonban

lesztinai zsidó ifjúságnak és értékes és erős szemet alkossanak a zsidó nép ujjáépítőinek láncában.

Az egyetem avatottjai 1932 óta szövetségbe tömörültek, melynek az összes végzett diákok tagjai. Ez a szövetség az egyetem Bar-micva ünnepségének alkalmából országos összejövetelen tárgyalta a végzett diákokat érdeklő problémákat, melyek az évek során felvetődtek. Az egyik legfontosabb kérdés, hogy a végzett diákok *tanítással vagy tudományos kutatómunkával foglalkozzanak-e?* Dr. Magnes szólt hozzá a kérdéshez és leszögezte, hogy bár szükséges, hogy a végzettek kutatómunkával is foglalkozzanak, mégis legfontosabb kötelessége, hogy *tanítással és egyéb olyan munkákkal foglalkozzanak, melyek a zsidó nép érdekeit közvetlenül szolgálják.*

A második probléma az volt, vajjon az egyetemi végzettjei mind Palesztinában maradjanak-e, vagy elszéledjenek a Galutban? Ma még legtöbben el tudnak helyezkedni az országban és itt van is szükség rájuk. De kettős kényszerűség miatt kell nemsokára a galutha menniük a végzett diákoknak. Egyrészt, és ez a kisebb ok, mert később nem tudnak majd könnyen elhelyezkedni az országban, — de ami ennél fontosabb, a galutzsidóság szellemi erejének csökkenésével mind nagyobb szükség támad arra, hogy a keletkező hiányokat a jisuv pótolja. Ezáltal is szorosabbra kell fűzni a kapcsolatot a jisuv és galut között és el kell vinni a galut zsidóságának is a Ciónból kiinduló új zsidó szellemet.

FEHÉR ARTUR: „BIBLIÁSOK” NÉHÁNY MEGJEGYZÉS EGY AKTUÁLIS KÉRDÉSHEZ

KELL-E ZSIDÓ SZÍNHÁZ?

Ebben a kérdésben, mondjuk, én vagyok az optimista és ön, nyájas olvasó, a pesszimista és a kérdéseimre a következőképpen felel:

— Nevetséges, Zsidó Színház, mikor úgyis elég színház ma az élet.

— Régi szójáték, uram, és ez egyszer igaza van, de...

— Mit de? Kinek van ma kedve színházba járni és különösen kinek van hozzá pénze?

— Kérem, ne általánosítson. Engedje meg, hogy érveljek...

— Tessék...

— Először is azt belátja, ugyebár, hogy egy jó színház maga az — élet... ne vágjon közbe... és az életben még a mai viszonyok között is a szép pillanatok, percek azok, melyek elviselhetővé teszik a mai szomorú helyzetet. A színháznak is az a célja, hogy életkedvet öntsön a közönségbe, illetve a zsidó közönségbe, megfelelő darabok bemutatásával, melyek tanítanak, bátorítanak, vigasztalnak s no meg egy kis szórakozást is nyújtanak.

— Én nem akarok szórakozni, úgyis elpusztul a világ...

— De folytonos pesszimizmussal nem lehet öngyilkosságba kergetni a zsidóságot.

— S ön pont egy színházzal akarja a zsidóságot megmenteni?

— Értsük meg egymást, a zsidó színház csak egyik eszköz a sok közül, mellyel a tömeghangulatot befolyásolni lehet. Olyan ez, mint az orvosság a betegnek, vagy mint a jó szó a csüggedőnek.

— No igen, igen, nem mondom...

— No látja, már kezd a pesszimizmusa felengedni.

— Nem voltam én sohasem pesszimista kérem, de mi lesz a fiammal?

— Semmi sem lesz, szenvedni, küzdeni fog, mint ön, vagy én, vagy apáink, nagyapáink és összes őseink.

— Hát miért kell a fiamnak szenvedni?

— Mert — zsidó! Igen, mert zsidó! És aki elég bátor ahhoz, hogy vállalja ősei hitét, annak vállalni kell a velejáró szenvedéseket is, és ha kell, mint a katonának kötelessége elesni a harc mezején...

— De hogy jön ez a színházhoz?

— Úgy, hogy a Színház az eszme, a hit, a gondolat nevel belőlünk hősöket, mártírokat — zsidókat.

— Bizony Isten, igaza van. Én is azóta érzem a zsidóságomat, amióta ezek a...

— No látja, így vagyunk mindnyájan és ezért kell minden eszközt megragadni, mely összekovácsol bennünket. Nem baj az, ha egy-egy szikra ki is pattan belőlünk az ütések súlya alatt, hisz az úgy is csak pernyévé válik és az acél rugalmasságát egy cseppett sem csökkenti.

— Meggyőzött, uram, és én szívesen el is mennék az ön Zsidó Színházába, csak, sajnos, nincsen pénzem.

— Kérem, jöjjön csak el annak idején, majd kap tőlem egy — szabadjegyet!

*

Kell Zsidó Színház, bebizonyítani, hogy a tehetségeket nem lehet százalék szerint megállapítani, korlátozni és béklyóba verni. Tehetségeink mindig voltak, vannak és lesznek a művészet minden ágában. Különösen most, mikor ezek fájdalomban, kínban fogamzanak és fejlődnek. A „Könyv Népe“ vagyunk és erkölcsi nézeteinkből Vallás

lett nemcsak magunknak, hanem az egész világnak és a zsidóság a gondolatot nem száműzheti azért, mert átmenetileg akadályok gördültek elébe. A Zsidó Színház a gondolatok melegágya kell, hogy legyen, melyből nemcsak mi, hanem az egész világ tanul s bebizonyosodik újra a tétel, hogy a zsidó magvetője a földi ugarnak, melynek terméséből az emberiség táplálkozik.

Kell zsidó színház nemcsak azért, hogy a felbukkanó tehetségeknek az irodalom, zene és színművészet terén alkalmat, módot adjunk az érvényesülésre, hanem, hogy a kiszorultakat is kenyérhez juttassuk. Szerintem ez a kérdés könnyen megoldható, tekintve, hogy a mai állapotokban sohasem reagált a zsidóság annyira minden olyan dolog iránt, ami „zsidó“, mint éppen most. Ezt tapasztalatból mondhatom, mert sohasem voltak olyan zsúfolt előadó termeink, mint éppen a jelen szomorú időkben. A zsidó produkciók, illetve produkcióinak zsidó tartalmú számai elementárisabban hatnak, mint a 20 százalék előtt. Amilyen mellőzött volt a prononszírozott zsidó művészet még a közelmúltban, olyan megbecsült éppen most, amikor tudatára ébredtek hittestvéreim, hogy akár akarják, akár nem, zsidóknak kell lenni. A zsidóság volt eddig is a legjobb színházpártoló közönség, melyet minden más felekezetű direktor is számtalanszor igazolt. Biztosan tudom, hogy a zsidószínházba igenis menni fognak a legnagyobb áldozatok árán is.

Igenis kell zsidó színház s hozzá nem is egy. Egy színház vagy egy anseble még a tizedrészét sem tudná foglalkoztatni az arra érdemeseknek. S a zsidóság szívesen meghallgat mindenkit és mindent, aki jót és művészt produkál és ami az ízlésének megfelel — kétszer is.

Már többször cikkeztem a Zsidó Színház miatt és a Hitközségnek is benyújtottam már évek előtt az erre vonatkozó terveimet, de akkor ezek süket fülekre találtak. Pontosán 10 év előtt már ankétra hívtam meg kiváló zsidó írókat ebben a kérdésben. Kell zsidó színház, független, nem befolyásolt vezetéssel.

Én nem magánügyet akarok csinálni a zsidó színházból, hanem kulturális problémává teszem, melyet szerény személyemben illetéktelennek tartok megoldani s ezért a Mult és Jövő hasábjain fordulok az illetékesekhez. adjanak tanácsot, mondjanak véleményt, hogyan csináljuk meg a Zsidó Színházat, hogy az közmegelegedésre működhessen, hogy terjessze a Gondolatot, mely a zsidóság élettereje.

Elgondolásom a következő:

Nem „Zsidó Színház“ a neve az ensemblének, melynek szervezését már megkezdtem, mert ez a cím könnyen félreértésekre adhat okot s megvalósítása elé súlyos nehézségek gördülnének.

Céлом együttest szervezni írókból, költőkből, zeneszerzőkből, színészekből és énekesekből, kiknek műveit és produkcióit mindenki, valláskülönbség nélkül, élvezheti. A társulatnak „BIBLIÁSOK“ lesz a neve.

A címben benne van az elgondolásom. A Biblia, közös emberi kincs, melynek tanulságai, klasszikus történetei az Istenséghez való hűséget terjesztik (leghatalmasabb szövetség) s a hitetleneket meggyőzni igyekszik az örök Igazságról.

A „Bibliások“, mint vándor papok bolyongják majd az országot, gyógyítják a beteg lelkeket a művészet segítő eszközeivel s remélem, hittestvéreim támogatásával legelsősorban a felekezetünk vezéreinek, vezetőinek megértésével.

SCHNUR IMRE: LEON BLUM DREYFUS-KÖNYVE

Finom, lírai írás *Léon Blum* új könyve, amelyről a hazai sajtó is megemlékezett. Esteledik, állapíthatta meg a volt francia miniszterelnök és talán kiült ajkára az a nagyon emberien rezignált mosoly, amit a filmhíradók és képeslapok közönsége nálunk is jól ismer. S a humanizmus nagy öregembere, féllábbal már a történelemben állva, mégegyszer és meglehet utoljára, visszapillantott az útra, ahonnan jött, ifjúságának megszentelt csatáira. A fáradt dalnok, egész életében időtrázó események részese, a mindent értő megbocsátás könnyharmatos virágait hullatja ebben a könyvében egykori hajtársainak és ellenfeleinek jobbadán már süppedt sírjaira. A virágszerenádok lágy hangjában olvadt fel a kis mű központjába állított s hajdan éposz-zajos Dreyfus-affér is.

Méltatlan lenne azonban ez az írás tárgyához, szerzőjéhez és nem utoljára a gall szellemiséghez, ha a multat bárszonyosan símogató gesztus olykor el nem nehezedne és az ökölboszoruló ujak nem csapnának, a manchai lovagok oltahatatlan szomjúságától hajtva a történelem poros rekvizitumai közé: *Igazságot!* Esetünkben magát Dreyfust célozza meg az igazságot áhító ököl, egy jó dreyfusard sok csatát állott, még ma sem méltatlan fegyvere. Vajjon a Dreyfus-ügy mellé szegődött volna a nagy per akaratlan hőse? — ez itt a kérdés, amelynek feltevéséből már kicsendül az elmarasztaló ítélet. Léon Blum könyvéből megtudjuk, hogy *Dreyfus sohasem lett volna dreyfusard*. Becsületes, de szűklátókörű és elfoglalt férfiú volt, aki hosszú perének folyása alatt egyetlen pillanatra sem emelkedett személyes szempontjai fölé. Alfréd Dreyfus, a kasztszerűen katonáember, csak feletteseitől várta igazságát és nem tudta belátni, hogy ő maga csupán sakkfigura a küzdő erők tábláján. Ha a kapitány — így fejezi be Blum érdekes megállapításait — nem keveredik az ügybe és szabadon dönthet hovatartozása felől, ott láthattuk volna Dreyfust az igazság és az emberiség megfeszítőinek táborában.

Érdemes volt-e hát a nagy küzdelem, ezreknek annyi szenvedése s egy pártokra szakadt Európa, ahol minden családban apák állottak fiaikkal szemben, egy emberért, aki személyi jelentéktelensége folytán mindvégig értetlenül szemlélte a harci jelszóvá emelt neve körüli tülekedést? Blum azt mondja, érdemes volt. Ha nem hisztek neki, hallgassátok meg a lengyel gettók nótafáján fakadt virágot, amely a szerencsétlen kapitány tragédiáját az egyetemes zsidó sors szimbolumává tette, szimbolummá, amely ezrek megtérítésének, vagy zsidó érzésben való megtartásának vált misszionáriusává. De ne kalandozzunk a néplélektan nem mindig ellenőrizhető jelenségeinek területére, vannak a Dreyfus-afférnak más, úgyszólván kézzelfogható és kikapintható eredményei is.

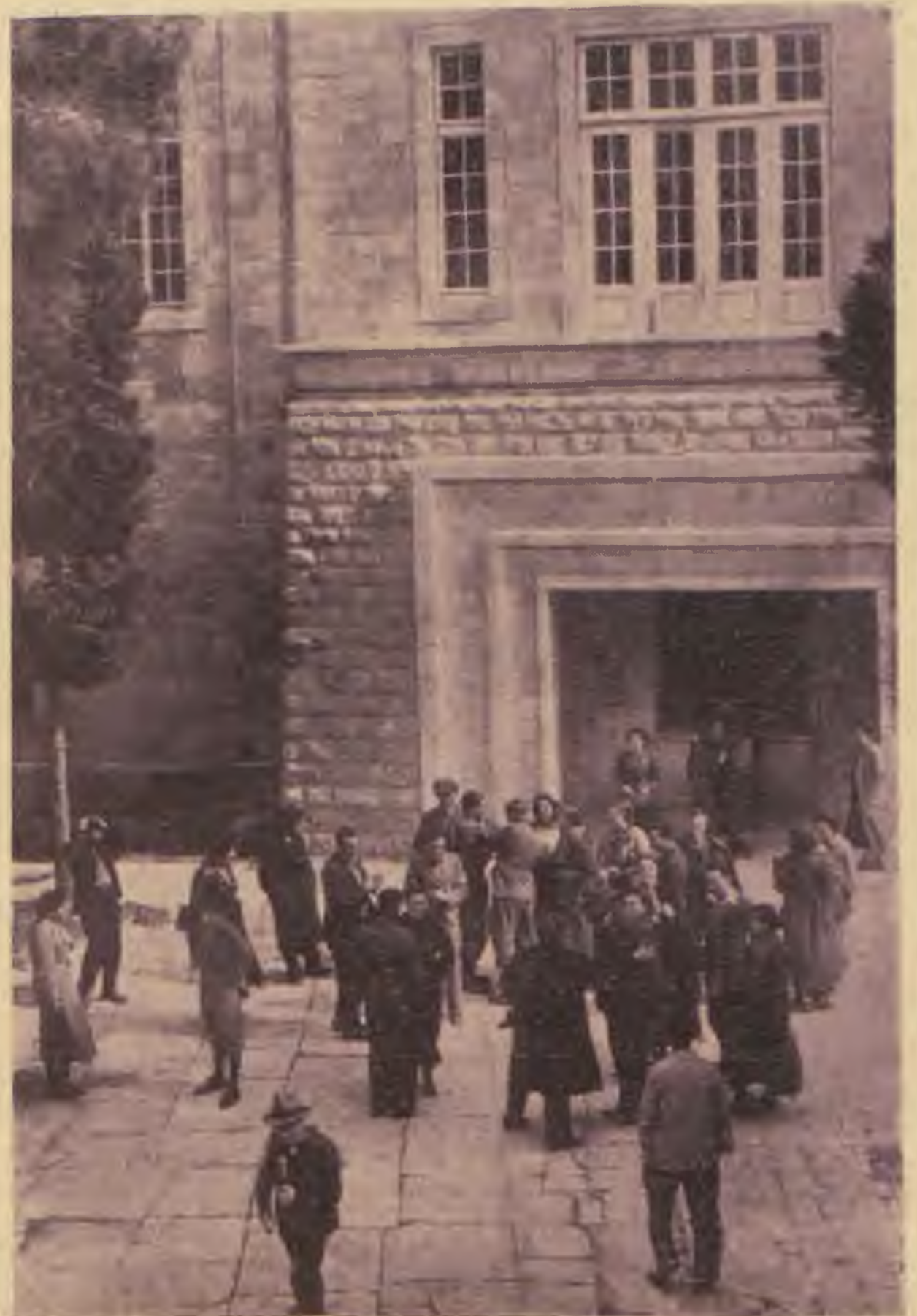
Dreyfus jelentéktelen ember volt, de ez nem volt akadály annak, hogy ügye hatalmas és történelemformáló meglátások és mozgalmak forrásává váljon. E. B. Browning mondja: „A föld telve van égi dolgokkal, s minden közönséges csipkebokor lángol Istentől“. *Az emberiség Mózesi meglátják a csipkebokrok lángját, kihallják a Dreyfus-ügy recsegéséből az isteni szót.* Zola életében és ezúton az európai kultúrában fordulópontot jelöl az affér. A *J'acuse* megírásától, a csonkán maradt *Négy Evangéliumon* és a *Bloc républicain* nagy győzedelmén keresztül egyenes az út a mai Franciaországig.

De volt ebben az időben egy másik férfiú is, aki írásain át egy eddig még fel nem épült Pantheonba vitte be a jelentéktelenség lovagját. *Amikor a párizsi École militaire udvarán 1894 decemberének egyik napján Dreyfus lefokozására megperdültek a dobok, ezerszeresen*

visszhangzott rá a válasz egy, a közönség soraiban elhelyezkedett kigyultszemű férfiú lelkében. Herzl Tivadar J'acuse-je a Judenstaat lett. Az emberiség történetében az előbbi annak a szent munkának egyik legfényesebb fejezete, amelynek eredménye egykor hazátlanná teszi a bitangokat, az utóbbi pedig ugyanolyan ragyogással fénylik majd ott, ahol szó lesz azokról, akik hazát adtak az igazaknak és szenvedőknek. Hiszük, hogy a Legmagasabb Mérleg is egyformán értékeli e kettőt.

Schopenhauer szerint az emberi élet első negyven éve szöveg, a következő harminc év pedig kommentár hozzá. Zola Emil elmondhatta kommentárját majdnem végig, Herzl Tivadart megakasztotta ebben már az első szavaknál a kegyetlen végzés. De vajjon kegyetlen-e és nem bölcs, előrelátó? Ki tudná megmondani, hogy mi jobb ennek a népnek, a megoldott rejtély, vagy a kifürkészésre váró út? A nyílt, könnyen befutott pálya, vagy a verejtékes győzelem? Bizony, *nem való a zsidó népnek olyan vezér, aki végigmondja mondókáját.*

A történelemben olykor a csöcselék elhomályosítja szennyével az igazságokat. Vannak korok, amikor csak lépésben haladhat a békét hozó szeretet. De ki esnék kétségbe, ha egyszer a felhőktől nem látná az eget? Hiszen mindenki tudja, hogy a vonuló felhők felett örökké kék az ég. Amit Zola lenyűgözhetetlen erővel így kiáltott a kishitűek felé: „Útban az igazság és semmi sem tartóztathatja föl!“

„Tíz perc“ a jeruzsálemi Egyetem főbejárata előtt

UJ KÖNYVEK

DR. A. GRANOVSKY: „Jüdische Bodenpolitik in Palästina“. Jüdischer Verlag 1938. 234 l. Ára fűzve RM 2.—, kötve RM 2.85.

Az erc jisraeli zsidó telepítési munka centrális problémája minden kétségen kívül a föld volt és marad. Az elmúlt 15 esztendőben a zsidó munka olyan méretű alkotásokat hozott létre, amelyek egyedül állanak a telepítések történetében, különösen ha elgondoljuk, hogy ez a telepítés egy új társadalom megalapozásának kísérlete is volt. A telepítés nehézségei nem csak politikai és emberi természetűek voltak, hanem igen sokszor a dolgok természetében rejlő ellenállás szegült szembe az ideális elképzelésekkel. Így a mezőgazdasági telepítés területén a legjelentősebb ilyen ellentétpár volt a nemzeti birtok és a magánbirtok kérdése. Dr. Granovsky könyve világos képet ad arról, mennyiben sikerült a valóságban keresztül vinni a „nemzeti föld“ gondolatát, mi volt pusztán a teória és mi volt a mindennapi életben is alkalmazható az eszmei elképzelésekből. Végső következtetése az, hogy a földnek, mint a nép tulajdonának elgondolása, ahogyan azt a zsidó nemzeti újjászületés hirdetői elképzelték és elméletileg kidolgozták, megállotta a helyét a megvalósításban is. A továbbiakban foglalkozik a kitűnő szakíró — akinek a palesztinai földproblémával kapcsolatosan egész sor kitűnő munkája jelent meg már — a földpolitika területén szerzett tapasztalatok kritikájával, a földárak alakulásával és a földspekuláció problémájával, a Nemzeti Alapok tevékenységének nemzetgazdasági értékelésével, a földtartalék kérdésével, majd egy sor finom tanulmányt szentel speciális kérdéseknek, mint pl. a vízellátás kérdése stb. Mindezeket megfelelő tabellák és statisztikák teszik érthetővé és világossá az olvasó számára és kitűnő regiszter könnyíti meg a könyv kezelhetőségét.

Az erc jisraeli telepítés nagy változások előtt áll és a jövő munkájának eredményességét nagyban fogják előmozdítani az ilyen gazdag szaktudás, a kritika és a zsidó teremtő munka iránti odaadás szellemében megírt visszapillantások, amelyek egyben a jövő útját és a jövőben szükségszerűen követendő új metódusok körvonalait is vázolják.

PATAI EDITH REGÉNYÉNEK HARMADIK KIADÁSA. Most két éve, hogy megjelent Patai Edith „Szent Szomjuság“ c. Palesztina-regénye, amely a hazai és külföldi sajtóban egyaránt nagy sikert aratott. Az első kiadás pár hónap alatt elfogyott, úgyhogy második kiadás vált szükségessé. Az ideai ünnepekre megjelent a regény harmadik kiadása.

Gerő Ödön, a Pester Lloyd nagynevű kritikusa írja:

„Végigolvastam a „Szent Szomjuság“-ot. Úgy illenék, hogy azt mondjam, mohón, futtában olvastam el. De ez a könyv felette áll ilyen udvarias megállapításnak. A „Szent Szomjuság“ rászolgált arra, hogy a jó könyvet megillető áhitattal olvassák. Nekem egyes fejezetei szigetecskék voltak mindennapi munkám szürke tengerében. Jól esett kikötni rajtuk. És néha másokat is elvittem oda. Valamikor az olvasás művészetéről írtam és korhóltam a könyvet faló olvasást. A jó írást át kell érezni az íróval együtt. A jó könyvet gondolkodva olvassuk, mert gondolatokat kelt. És a „Szent Szomjuság“ ilyen nemes, szép könyv. Azt hiszem, hogy érezni tanítja a felületes felsőségeket. Együttérzésre tanít egocentrikusokat. Köszönettel tartozom ennek a szerzőnek, hogy megint megkedveltette velem az elbeszélő irodalmi művek olvasását. Vajjon jut-e elém hamarosan más ilyen melegen emberi könyv?“

A Szent Szomjuság megrendelhető a Mult és Jövő kiadóhivatalánál, ára 4 pengő, kötve 5 pengő, a Mult és Jövő olvasóinak 25 százalék kedvezmény.

A LONDONI CHIEFRABBI BIBLIÁJA megjelent „Pentateuch und Haftorah mit Kommentar des Chief Rabbi Dr J. H. Hertz, London“ címen a Jüdischer Verlag, Berlin W. 50 Nürnbergerstrasse 8. kiadásában. A mű háromezer oktáv oldalon magában foglalja nemcsak Mózes nagy könyvének héber szövegét a fordításokkal és kommentárokkal, hanem minden egyes hetiszakaszhoz a haftorát is Zunz fordításával. A mű magába foglalja a bibliai kutatások legújabb eredményeit is. Ára összesen 19 márka.

FELIX WELTSCH: DAS WAGNIS DER MITTE. (Verlag Julius Kittls Nachfolger, M.-Ostrau, 1937.) Felix Weltsch új könyvében a „közép“ fogalmával foglalkozik. Ez a „közép“ lehet etikai és lehet politikai; mégis könyvének legnagyobb részében a politikai „közép“-ről beszél. Szerinte igen könnyű bármely szélsőséges irányhoz csatlakozni, akár balra, akár jobbra, de a legnehezebb és a legnagyobb merészség ahhoz kell, hogy valaki nyíltan a középhez tartozónak vallja magát és nem a túlsó szélről, hanem középről küzdjön a szélsőségek ellen.

TITKÁRT-TITKÁRNŐT, jómegjelenésűt, aki a szervezéshez és akviráláshoz is képességet érez, cionista tudással rendelkezik, keresünk. Jelentkezések: „Palesztina“ jeligére a kiadóhivatalba.

Boros és Kohn cégtulajdonos **Boros József**

siremlék nagyraktára Budapest, VII. ker., Károly-körut új üzletházban

és

Dob-utca 2

Modern fedőlapos, virágvázás siremlékek

(Károly-körut saroknál)

**OLCSÓ
ÁRAK!**

284 Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

TOLLHEGYRŐL

A JERUZSÁLEMI HÉBER EGYETEM OLASZ TANSZÉKE.

A jeruzsálemi Héber Egyetem elnöke, dr. I. L. Magnes eljuttatta a jeruzsálemi olasz főkonzulhoz az Egyetem igazgatótanácsának londoni határozatát, mely szerint az olasz kormány szubvencióját olasz tanszék fenntartására visszatartja. Az indokolás kifejti, hogy a jeruzsálemi Héber Egyetem nem fogadhat el semmiféle szubvenciót olyan kormánytól, mely a legutóbb zsidóellenes törvényeket hozta. Egyben kijelentette, Magnes elnök, hogy az olasz nyelvet és irodalmat tovább is tanítani fogják a jeruzsálemi Héber Egyetemen.

MÁR KENYÁBAN IS TILTAKOZNAK.

Még szóba sem került komolyan és a kenyai „East African Indian National Congress” máris éles tiltakozást küldött Londonba az ellen, hogy Kenyába zsidókat telepítsenek. Ebben az egyben nem változott a világ négy évtized óta. Még Herzl idejében szöbakerült mint zsidótelepítőhely az afrikai Uganda, amelynek területe európai mértékkel mérve szinte lakatlannak mondható és akkor a négyzetméterenkénti pár ugandai sietett tiltakozását bejelenteni Angliának. Uganda, Kenya azóta se lett lakottabb, fejlettebb, de ha történetesen ezelőtt akár csak ötvenezer zsidó telepedett volna meg ott és modern ipart és kereskedelmet csináltak volna, — ma már nem tiltakozásnak, hanem zsidótörvénynek visszhangját hallanók onnan.

A KISVÁRDAI RÁDIÓ ÉS A MÁTÉSZALKAI RABBI.

Tehát hivatalosan is megállapítást nyert, hogy a kisvárdai zsidóknak nem volt hazaáruló rádiója és a mátészalkai rabbinak nem volt 60.000 pengője. Mégis tovább szólt a rádió és tovább pengett a pengő. Sőt voltak, akik esküdtek reá, hogy mutattak nekik egy rádiót, melyen a kisvárdai zsidók rádióztak és egy pengőt, amely a mátészalkai rabbi hazafiatlan gyűjtéséből származott. Több és meggyőzőbb argumentum aztán nem is kell manapság.

Martin Buber előadása a Héber Egyetem barátai előtt. Karikatúra a „Haarec”-ben

ZSIDÓ HUMOR

WEIT? — VON WO?

A zsidó tragikum szomorú kiszólása az a felelet, melyet egy emigráns adott arra a kérdésre, hogy ilyen messzire vándorol el:

„Weit? Von wo?”

Hol az a hely, ahonnan messze van a kivándorlás pontja? Hol a közelség, melyből el nem távolítják? Weit? — Von wo?

A NYUGATI FAL

Bialik mondotta a következő keserű példát:

— Miért maradt meg éppen ez az egy nyugati fal, amikor egész Jeruzsálem elpusztult? Ez olyan, mint amikor egy asszony megátkozza a másikat: Hulljon ki minden fogad, csak egy maradjon meg, hogy tudjad, mi a fogfájás.

MIRE TANÍT A SAKKJÁTÉK?

Egy amerikai szülő panaszkodik: Írva vagyok: „vedibartam”. — Beszélj róluk, beszélj a Tanról otthon, házában! De a mai embernek nem jut idő beszélni a gyerekeivel.

Mikor szólhat neki a Tanról?

Mire a rabbi így felelt: „Mindég és mindenütt van alkalom beszélni Róla. Még ha sakkozol, akkor is, játék közben. Mire tanít a sakk? Egymással szemben állnak a csoportok, fehérek, feketék, mindegyik magát tartja különnek és le akarja szorítani a harctérről a másik csoportot, a másszínűt. És vigyázni kell minden lépésre, mert a szemközt levő csoport folyton résen áll, hogy megsemmisítse. Nem szabad átlépni a törvényszabta határokat és nem szabad visszalépni. Aki már valami lett, több mozgást enged meg magának, de egyetlen rossz lépés miatt elveszíthet az is mindent. Vigyázz tehát a lépteidre!”

„HA JÓT AKARSZ MONDANI, JÓ“ ...

Grosz J. J. budai főrabbi beszélte el a sinyavi cadikről: Egyszer egy rabbi szidalmazni kezdte előtte a cionistákat, hogy nem vallásosak. A sinyavi azonnal félbeszakította és így szólt: „Ha jót akarsz mondani zsidókról, jó, meghallgatom, de ha rosszat akarsz mondani akár Izrael országáról, akár Izrael fiairól, jobb, ha hallgatsz s nem vétkezel.”

Ugyancsak a sinyavi cadik mondotta ama rabbinak: Mit gondolsz, akikről sírva és zokogva olvassuk a templomban, hogy „megölték a Legfelsőbb jámborait”, — valami égi lények voltak? Fiatal harcos zsidók voltak, akik küzdöttek népükért és elesetek mint a mostaniak ...

BIALIK ÉS AZ ÁGYU

Bialik ellátogatott Lettországra, ahol az elnök maga kísérte a költőt a múzeumba. Mikor a szabadságharcból fennmaradt három ágyu elé kerültek, a generális-elnök megjegyezte:

— Ön mint költő, bizonyára mosolyog az ágyukon, miket a múzeumban helyeztünk el.

Mire Bialik ezt felelte:

— Ágyuk, melyek szabadságot adnak a népnek, jó ágyuk ...

A tábornok-elnöknek nagyon tetszett a válasz és kérte Bialikot, hogy írja be ezt a mondatot a múzeum emlékkönyvébe. Meg is tette.

KRÓNKA ÉS SZEMLE

Az irodalomért és művészetért

Megalakult a Magyar Zsidó Irodalmi és Művészeti Bizottság

A Pesti Izr. Hitközség keretében megalakult „Magyar zsidó irodalmi és művészeti bizottság” feladatául tűzte ki, hogy a hitközség előjáróságának irányítása mellett lehetővé tegye a magyar zsidó írók és művészek beható közreműködését a hitközség vallásgyakorlati és kulturális feladatainak teljesítésében. A bizottság támogatni óhajtja a magyar zsidó írókat és művészeket előadások, felolvasások, kiállítások, hangversenyek stb. rendezése útján, továbbá könyvek kiadásával, esetleg könyvkiadások megfelelő irányításával. A hitközség központosítani akarja a különféle szervek idevágó működését műsoros esték, hangversenyek, színelőadások stb. programellátásával. Segítségére lesznek a különböző ifjúsági csoportok és azoknak zene- és énekkarai, amelyek a zsidó zene művelését veszik fel programjukba.

A mai súlyos időkben a magyar zsidó íróknak és művészeknek fokozottan van szükségük arra, hogy érezzék maguk mögött a zsidóság segítő kezét. Hogy legyen egy hely, ahová bizalommal fordulhatnak és amelyen keresztül kapcsolatot kaphatnak a közönség széles rétegeivel. A bizottság elnöke a Pesti Izr. Hitközség kulturális és társadalmi előjárója, résztvesz benne a hitközség elnökhelyettese, főtitkára, főügyésze, főrabbiája, pénzügyi és oktatási előjárója, továbbá a Pesti Chevra Kadisa előjárósága. A bizottság öt *albizottság* keretében óhajtja működését kifejteni és pedig *irodalmi, képzőművészeti, zene-, színművészeti és szervező albizottságban*. Ezek fogják a felvetett eszméket megvalósítani és a közvetlen érintkezést a művészekkel felvenni, hogy a problémákat velük együtt tárgyalják meg.

Természetes, hogy a bizottság csak akkor fog sikeresen működni, ha a közönség *legszélesebb rétegei fogják vele a kapcsolatot keresni és törekvéseiben támogatni. Zsidó kötelességnek kell tekinteni ma az irodalomért és művészetért való áldozást a viszonyokon felül is.* A segítség éppen a mai időkben nem merülhet ki akciók tudomásulvételével, hanem aktív részt kell venni abban, hogy a zsidóságnak alkotóerői el ne lankadjanak a nehéz küzdelemben, hogy a zsidó író és művész tudatában legyen annak, hogy éppen ezekben az időkben nincs magára hagyatva.

EMŐD TAMÁS

A magyar irodalomnak súlyos veszteségét jelenti Emőd Tamás korai halála. Az új magyar városi lírának finom művelője volt és írásai, mint opera- és dalszövegek, nagy népszerűségre tettek szert. A háború alatt országszerte szavalták a „Három halott” című versét, amely a halál előtt való egyenlőségnek megindító szimbolikus kifejezése volt. Emőd Tamás pályájának elején több zsidótárgyú verset írt. Kifejezésre jutott benne a Nagyváradon otthonos zsidó szellem, amelyhez Budapest nem szolgált kellő tápláló talajul. Halála közeledtét érezve, a költő visszavágyódott Nagyváradra, hogy ott adja át testét a földnek, amelyből vétetett. Temegetése általános részvét mellett ment végbe.

„MAGYAR KULTÚRSZEMLE” címen új folyóirat indult meg, amely összegyűjti, rendszerezi és ismerteti a magyar szellemi élet minden termékét. Bőséges könyv, folyóirat és napilap szemle, színházi és filmszemle, zene, festészet, szobrászat, építészeti rovat tájékoztat minden területről. Előfizetési ára 2 P, kiadóhivatal IV., Kecskeméti-u. 13.

H. K. H. PRINCESS JULIA A heelt hitközségben bezokk gebracht aan de Joodsche Invalide te Amsterdam. In de Synagoge woonde zij vooris den dienst bij, waarin een oebed was het Koninklijk Huis te uitgesproken. — Links van de Princes skur, M. J. baronesse Van Heemstra, rechts mr. J. C. Baud. Gehcel rechts: de heer I. Gans, directeur.

A HOLLANDI TRÓNÖRÖKSŐ A ZSIDÓ TEMPLOMBAN.

„De Joodsche Invalide” a neve az amszterdami szociális intézménynek, amely 25 évvel ezelőtt alakult és amelynek az a feladata, hogy az aggoknak megteremtse a zsidó miliót életük alkonyára. I. Gans igazgató buzgólkodása folytán az intézmény egyre bővült és a gyémánt tőzsdével szemközt lévő épülete egyre nagyobbodott. A hollandi királyi család többször meglátogatta ezt a zsidó intézményt, amelyet anyagilag is támogat. Julianna trónörökösnő legutóbbi amszterdami tartózkodása alkalmával meglátogatta udvarhölgyével és kíséretével az intézményt és mindenekelőtt a zsinagógában végighallgatta az istentiszteletet és a főrabbi beszédét. Úgy a trónörökösnő, mint a kíséretében lévő báró Baud *imakönyvet kértek és maguk is elmondották a gyülekezettel együtt a zsidó imákat és zsoltárokat.* Ezután a trónörökösnő megtekintette a zsinagógának minden részét és elmagyaráztatta magának a zsinagógai tárgyak szimbolikus értelmét. Végül meglátogatta az aggok házát és a kórházat. Személyesen akarta köszönetét kifejezni annak a vaknak, aki sajátkezüleg szőtt szőnyeget ajándékozott a trónörökösnőnek. Keesing elnök megköszönte a magas látogatást és bejelentette, hogy a *De Joodsche Invalide* egyik termét a trónörökösnő gyermeke, Beatrix, után nevezik el.

Jól öltözött gyermekek szalonja
„CHEDWA”
GYERMEKRUHA SZALON
V., CSÁKY-U. 3. III. 17. LIFT

RÓZSA LILI **KOZMETIKUS**

KÜLÖNLEGES
ARCKEZELÉS

Budapest, VII., Károly király-út 25
TELEFON: 326-562

LÖW IMMÁNUEL ÜNNEPLÉSE

A szegedi zsidó szentegylet évi közgyűlésén Varga Mihály elnök megemlékezett a szegedi Hitközség tavasszal elhunyt nagynevű elnökéről: dr Biedl Samuról, majd Löw Immanuel főrabbi felé fordulva lelkes hangon köszöntötte:

— Egy mulasztást szeretnék jóvátenni. A hitközség előjárósága ugyanis a világ zsidósága előtt röstelkedve áll már több mint egy hónap óta. *Mert bizonyára világszerte mindenütt várják a beszámolót arról, hogy miképpen ünnepelte meg a szegedi zsidó hitközség a Mindenhatónak azt a boldogító áldását, hogy főrabbi urunk működésének 60 éves fordulójához érkezett.* Alázattal kérem igen tisztelt Főrabbi urat, ne vegye rossznéven, ha már az ünnepléshez nem járult hozzá, engedje meg nekünk, hogy a chevra közgyűlését felhasználjuk arra, hogy megismertessük tisztelt főrabbi úr 60 évi rendkívül értékes munkálkodásának legalább egy kis töredékét, *mert ezen 60 év alatt alkotott műveinek teljes ismertetésére, méltatására szakavatott, ahhoz értő tudós embernek is hosszú időre volna szüksége.*

— Kevés ahhoz itt az idő — folytatta Varga elnök — felsorolni mindazokat a szakszerű teljesítményeket és szolgálásokat, amelyeket főrabbi úr városunknak, a zsidóságnak és a világtudománynak tett és a kitüntetések, amelyekkel megtisztelték őt.

Varga Mihály a közgyűlés szünni alig akaró tapsai és éljenzése közben tolmácsolta ezután a szegedi zsidóság hódoló tiszteletét, hűséges ragaszkodását és hálás köszönetét azért a sok-sok szellemi kincsért, amellyel Löw Immanuel az egész zsidóságot megajándékozta.

A Szentegylet elnökének beszédét sűrűn szakította félbe percekig tartó taps és éljenzés, majd Fuchs Vilmos titkár bejelentette, hogy 35 új tag kérte felvételét a Szentegyletbe. Az új tagokhoz dr Pap Róbert intézett értékes, buzdító beszédet, majd dr. Löw Immanuel főrabbi mondott beszédet. Nem is beszéd volt ez, hanem sziporkázóan szellemes csevegés, amely azonban telistele volt mélyértelmű, értékes gondolatokkal és derűs hasonlatokkal. Szólt a zsidóság helyzetéről is, majd ezt mondotta:

— *Mi Magyarországon minden bajában osztoztunk, de nem okoztunk.*

A zsoltárból idézett ezután Löw főrabbi, akinek nagyhatású beszédéért a megjelentek nevében Varga Mihály elnök mondott köszönetet.

Hartmann Mihály

**NŐI-, FÉRFI, GYERMEK
KÖTÖTTÁRUK**

Székely Jenő cégnél
Petöfi Sándor-utca 9 és Váci-utca 7

Csak ilyen csomagolásban valódi az orth. koser

Ceres

Ugyeljen tehát vásárlásánál a „Ceres” márkára és a fenti csomagolásra.

TÓRAAVATÁS. Stern Éliás budapesti textilkereskedő az adományozás igazi zsidó módján, minden feltűnést és előzetes bejelentést kerülve, új Tórát iratott a Kazinczyutcai ortodox templom részére. A hívek meghatottan szereztek tudomást a szépen felszerelt új Tóra beköltözéséről a szent frigyládába. És miután az adományozó a köszönet minden formáját elhárította, a hívek a nemes tradíció szellemében nevelt fiainak szorították meg kezeit hálával.

JUBILÁL AZ „UJKOR”. Temesváron Rosenfeld Sándor szerkesztésében megjelenő „Ujkor” zsidó hetilap az idei nagyünnepekkel érte el fennállásának húszéves évfordulóját. Ez alkalommal igen értékes jubileumi számot adott ki, melyben az erdélyi zsidóság vezető férfiai írtak érdekes és változatos tartalmú cikkeket.

Művészi
kivitelű

siremlékek

Löwy-nél Budán

II., Fő-utca 79. Telefon: 35-15-81
Fióküzlet és telep III., Bécsi-ut

A régi zsidó temetővel szemben.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percrenyire

A kitűnő HOFFMAN-féle orth. כשר vendéglőben

változatos, finom menü mérsékelt árban, házhoz szállítva is * Lakodalmakat vállal elsőrendű kivitelben * Elsőrendű lajborok

**Budapest, VI., Révay-utca 4/B
Telefon 1-238-43**

Adriatica Tengerhajózási Rt.

hetenkénti járatai

Triesztből és Genovából
**Egyiptomba,
Palesztinába,
Rhodosba, Görög-
és Törökországba,**
hetenként kétszeri járatok
**Ragusába és a Dal-
mát tengerpartra.**

Felvilágosítás és prospektus kapható:

Adriatica Tengerhajózási Rt.

Budapest, VII., Thököly-út 2, IV., Váci
ucca 4. és az összes utazási irodákban.

SPIEGEL BÉLA HALÁLÁNAK MEGÖRÖKÍTÉSE A SZENTFÖLDÖN. Spiegel Béla kormányfőtanácsos, igazgató halála nemcsak itthon, hanem a Szentföldön is mély megdöbbenést keltett. Az ő alkotása volt részben a „Neser” cementgyár Haifában, a közelkelet legnagyobb iparvállalatainak egyike. Spiegel Béla meleg érdeklődést tanúsított a szentföldi kulturális élet iránt is és amint értesültünk, hívei méltó módon óhajtják megörökíteni emlékét a Szentföldön.

NAGY ANDOR GYÁSA. Nagy Andor tőzsdetanácsost, a Pesti Izraelita Hitközség népszerű és köztisztelt elöljáróját súlyos csapás érte: Pál fia, aki igen tehetséges kereskedő volt és méltán haladt apja nyomdokaiban, negyvennégyéves korában elhunyt. Nagy Andort és mélységes gyászba borult családját az egész magyar zsidó közélet osztatlan, őszinte és benső részvéte kíséri.

Gyermekotthon Londonban

Gyermekeknek (tizenhárom éven túl) és diákoknak

**3. Parsifal Road.
Hampstead. London. N.W. 6**

Vezető: M. MUNK

Előkészítés London nyilvános iskoláiba való belépésre. Ortodox nevelés. Modern ház, minden komfort. Lcgjobb referenciák.
Telefon: Hampstead 1001

HALÁLOZÁS. Weinberger József lippai textilkereskedő 43 éves korában meghalt. A Lippán népszerű és jótekonyságáról közismert kereskedő korai halála általános sajnálkozást keltett. Dr. Tennen Béla főrabbi búcsúztatta.

Özv. Hönig Vilmosné, sz. Schlanger Cecilia 86 éves korában Budapesten elhunyt. Gyászolják fiai: dr. Csergő Hugó író, a pesti izr. hitközség főjegyzője és dr. Hönig Izsó főorvos, valamint kiterjedt rokonság.

Súlyos csapás érte dr. Wallenstein Zoltán pécsi főrabbit, édesanyja hosszú szenvedés után elhalálozott. Nagy részvéttel kísérték a nemes matrónát utolsó útjára.

Dr. Fehér Márton ügyvéd, volt honvédfőhadnagy, városi tanácsos 61 éves korában hosszas szenvedés után Nagyváradon elhunyt. Temetése nagy részvét mellett folyt le.

Blum Zsigmond, a Dévai Közgazdasági Bank vezérigazgatója, a dévai hitközség 1921—28 között volt elnöke hetvenötéves korában elhunyt. Gyászolják neje, özv. dr. Schaffer Hermanné és Rappaport Jánosné, leányai, Rappaport János, veje, valamint Schäffer Egon, unokája.

Löwy János beográdi gyáros, a subotikai „Márványipar” igazgatójának egyetlen fia 43 éves korában hirtelen elhunyt. A megboldogult az utóbbi évekig igen tevékenyen részt vett Szabadka társadalmi és felekezeti életében. Holttestét Suboticára szállították, hol osztatlan részvét mellett temették.

Princz Imre mérnök, szatmári gyártulajdonos és menyasszonya, Berger Zsófia (Carei Mare) tragikus módon elhunytak. Mindkét előkelő család iránt osztatlan részvét nyilvánult meg.

A súlyos válságban élő, egyre fogyatkozó hazai zsidóság soraiból újból kidőlt egy tekintélyes, kimagasló egyéniség. Meghalt dr. Berger Samu, a Kaposvári Izraelita Szentegylet elnöke, a kaposvári izr. hitközség elöljárója, a IX. izraelita községkerületi híroság volt elnöke, a Dunántúli Bank és Takarékpénztár ügyvezető elnöke, Somogy vármegye törvényhatósági bizottságának, kisgyűlésének és Kaposvár város képviselőtestületének tagja. Régi, nemes, nemzeti és valláserkölcsei eszményeket hűségesen ápoló, széles kultúrájú egyénisége nemcsak vallásközsége tagjai előtt állott évtizedeken át köztiszteltetben, de megszerezte az egész város és megye társadalmának osztatlan becsülését is.

PÁPAI KITÜNTETÉS. Lengyel István pecicai apátplébánost, lapunk régi barátját, a széles körben ismert megértő szellemű főpapot, a Szentszék pápai kamarássá nevezte ki.

SZÖRMESZÜKSÉGLETÉT STERN SZÜCSSZALONJÁBAN

SZEREZZE BE
ESKÜVŐKRE BELÉPŐK KÖLCSÖNZÉSE!

SZOMBATON ZÁRVA
BUDAPEST, DOROTTYA-UTCA 9

TELEFON: 187-151

Rendelések, átalakítások, prémezések,
legfinomabb minőségben és kivitelben

SIRKÖVEK

PFEIFER ÉS HESZKY kőfaragómesterek sirkőraktára
Budapest, VII., Károly király-út 3/c

Dob u. sarok Szombat és ünnepnap zárva Tol. 1-349-95
RENDKÍVÜLI OLCSÓ ÁRAK!

Felelős szerkesztő és kiadó: DR. PATAI JÓZSEF.

Kiadóhivatali igazgató: VIRÁG GYULA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Vadász-u. 11.

Hungária Hirlapnyomda R.T. Budapest. Felelős: Bánó Lehel.

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára